

INDIJSKA TALIJÀ

ZBIRKA INDIJSKIH GLEDIŠČNIH IGER.

II. zvezek.

Mâlavikâ in Agnimitra.

TRST.

Založil dr. K. Glaser. — Tisk. V. Dolenc.

1886.

Srčno zahvalo

izrekam svojim p. n. znancem in prijateljem, ki so se trudili, to moje delce razširjevati med slovenskim razumnštvom. Rad bi je naštel poimence, kar bi pa temu ali onemu ne ugajalo: tedaj naj zadostuje ta splošna zahvala in njihova zavest, da so podpirali narodno delo.

Prelagačelj.

Mâlavikâ in Agnimitra

Indijska drama Kâlidâsova

Na slovenski jezik preložil

dr. Karol Glaser

e kr. gimnazijski profesor.

TRST.

Založil dr. K. Glaser. — Tisk. V. Dolenca

1885.

Melville in America

Indians of the Northwest

38.368

V. K.

U V O D.

Tukaj podajem slovenskemu občinstvu drugi zvezek „Indijske Taliije“ in sicer preje, kakor sem sam mislil, izdelovaje prvi zvezek. Ta zvezek obsega Mâlaviko in Agnimitra; igra je samo ena, dasi nosi na čelu dvoje imen. Kralj Agnimitra se zaljubi v krasno vjeto robkinjo, ki je po vsem svojem vedenju kazala, da ni hči prostega naroda. Legitimni kraljici Dhârini in Iravatî kaj neradi gledate ta uzorni predmet kraljeve ljubezni; ko se je pa končno izvedelo, da je Mâlavikâ knežjega rodu, jo vsprejmete kot enakorodno vrstnico, —

Ta igra je tako ustvarjeno, da bi se skoraj tudi v naših glediščih dala igrati.

Sanskrtški tekst te drame je najpoprej izdal Šved O. F. Tullberg leta 1840, pa v precej slabi obliki, ker se je opiral samo na eden Wilsonov rokopis, kateri je bil Brockhaus več let poprej prepisal.

Na to izdajo in na neke lastnih rokopisov naslanjaje je Mâlaviko prvi-krat preložil na nemško A. Weber, leta 1856. Berlin, Dümmler.

Indijski učenjak, Shankar Pandit jo izda na novo leta 1869. kot 6. zvezek *Bombay Sankrit Series*; njemu je služilo v podlago sedem dobrih rokopisov; sam pa je spisal prav primeren anglešk komentar.

Leta 1881. je to dramo na nemški jezik preložil L. Fritze verno in lepo, kakor je to njegova navada in jo je izdal v Reclamovi biblioteki.

Moji pripomočki so bili: Shankar Panditova izdaja in dva omenjena nemška prevoda. Da bi se Mâlavikâ bila še na kak drugi evropski jezik preložila, mi ni znano; slovensko slovstvo je tedaj drugo v Evropi, katero ima Mâlaviko prevedeno.

Poslal sem bil I. zvezek „Indijske Talijske“ omenjenemu prelagatelju indijskih dram na nemški jezik, mojemu prijatelju L. Fritze-ju; ta mi je pisal 12. decembra lanskega leta med drugim to le: „Sâdhu, sâdhu (dobro, dobro) sage ich insonderheit angesichts der slovenischen Uebersetzung der Urvaî, obgleich ich sie wegen meiner Unkenntniss des Slovenischen nicht lesen kann. Doch zweifle ich keinen Augenblick, dass Sie ihren Landsleuten im eingenen

Sinne des Wortes durch das so zierlich ausgestattete Büchlein Freude und Genuss in ungeahnter Weise gewähren. Nun, Sie haben noch dankbare Stoffe zu aehnlichen Arbeiten und können auf herrliche Stunden während der Arbeit rechnen“.

S tem drugim zvezkom se konča slovenski del „*Indijske Talijske*“. Začel sem se hrvaščine učiti in hočem ob primernem času 3. in 4. zvezek v blagoglasnem jeziku naših sosedov izdati, tako da si bosta Slovenec in Hrvat pod isto streho podajala bratsko roko.

Prvi zvezek moje Talijske je bil posvečen veleč. g. župniku Trstenjaku, kot mojemu učitelju na Mariborski gimnaziji. Pa še eden odličen Slovenec je bil takrat moj učitelj v Mariboru, to je naš dični Božidar Raič.

Mili Božidare!

Dasi se slovenski profesor v obče ne more pobahati, da bi bila njegova pot z rožicami postljana, smem vendar reči, da je bila in še je moja posebno trnjeva, in le ta zavest, da imam vendar prijateljev, h katerim se morem zateči v prijeten zavičaj, mi daje pogum v življenji. Pri Tebi, mili pobratim, sem bil preložil večji del Urva-

šice na slovenski jezik, pri Tebi nahajam
uže toliko let krepčilen odmor za krajši
ali za daljši čas v jesenskih počitnicah;
vsprejmi tedaj tudi eden zvezek „Indijske
Talije“ kot znak vernega prijateljstva.

Trst, meseca junija 1886.

Prelagatelj.

OSOBE:

Agnimitra, sin Pušpamitra, kralja Vidišanskega na Vidiši.

Gautama, brahmanec, njegov prijatelj (burklež v igri).

Vārhataka, minister.

Maudgalja, dvornik.

Haradata, *Ganadasa*, učitelja plesa in mimike

Sārasa, služabnik Dhârinin.

Dhârinî, prva soproga Agnimitrova, mati Vasumitrova in Vasulakšmina.

Iravatî, druga soproga.

Mâlavikâ, mlajša sestra Mâdhavasenova.

Kaušikî, buddhistična puščavnica, mlajši sestra Sumatijeve.

Džajasenâ, vratarica kraljeva

Vakulâvalikâ, služabnica Dhârinina, prijateljica Mâlavikina.

Kaumudikâ, *Nagarikâ*, služabnici Dhârinini.

Madhukarikâ, vrtnarica Dhârininâ.

Nipunikâ, služabnica Iravatina.

Samâhitikâ, služabnica Kaušikina.

Džojtsnikâ, *Râmanijâ*, pevkinji.

Osobe, ki se v igri omenjajo:

Pušpamitra, oče Agnimitrov, njegov vojskevodja.

Vasumitra, sin Agnimitrov in Dhârinin

Virasena, brat Dhârinin iz nižje kaste, poveljnik trdnjavi na meji ob Narmadi in vojskovodja Agnimitrov proti Jadžnasenu.

Jadžnasena, kralj Vidarbski na Varadi

Sačiva, zet njegov iz roda Maverjev.

Mâdhavasena, stric Jadžnasenov, starejši brat Mâlavikin.

Sumati, svetovavec Mâdhavasenov, starejši brat Kaušikin

Dhruvasiddhi, zdravnik na dvoru Agnimitrovem.

Vasulakšmi, kraljičina, (hči Agnimltrova in Dhârinina).

Melakâ, prvakinja v Dhârininem haremu.

Mâdhavikâ, služabnica Dhârinina.

Čandrikâ, služabnica Iravatina.

MOLITEV.

(Predigra.)

Gospód, ki sam je véliki vladar,
In mnogo rad dobrot skazuje nam;
Preprosto vender je opravljen cló,¹
Ker z eno samo kožo je pokrit; —
S soprogo svojo združen prav tesnó,²
Celo puščavnike nadkrili vse; —
Gospód, ki z osmimi³ oblastmi svet
Obvlada, vender pa ponižen je; —
Ta naj odžene Vam temoto vsó,
Da lahko najdete zdaj pravo pot.

(Po dokončanej molitvi nastopi gledališčni ravnatelj).

Gledališčni ravnatelj (oziraje se na oblačilnico).

Prijatelj, pridi, no !

Pomagač (nastopivši).

Gospod, tukaj le sem.

Ravnatelj.

Občinstvo mi je naložilo, naj dam
ob priliki tega spomladanskega praznika
predstavljati igro «Mâlavikâ in Agnimitra»,
katero je zložil spretni Kâlidâsa.

Godci naj začnejo gosti.

¹ Gospód je bog Šiva, oblečen v kožo; bil je iz prva bog viharja

² Androgynična oblika Šivova, najprej omenjena po Bardesanesu, vsled sporočil indijskih poslancev na Heliogabala 218—222 po Kr.

³ = Pet elementov, potem solnce, mesec in brâhmanska kasta. Glej Molitev v Šákuntali.

Pomagač.

Čakaj malo; zakaj pa prezirate igre staroslavnih pesnikov Bhâsaka, Saumilla, Kaviputra in drugih in zakaj tako povišujete novega pesnika Kâlidâsa?

Ravnatelj.

Takoj se vidi, da malo razumeš, glej:
Ne hvali vsake pesmi, ker je stara,
Pa novih tud' ni treba grajati;
Kdor moder je, ta sam presodi vestno;
Le tepce vodijo nazori drugih.

Pomagač.

Pa naj bo; odločilno besedo ima itak občinstvo.

Ravnatelj.

Hajd na noge!
Izvršiti želim ukaz občinstva,
Kateremu velja zdaj moj naklôn,
Glej, spretna služkinja Dhârinije
Prihaja sem opravljat posel svoj.

(Kaušikinja služabnica nastopi).

Služabnica.

Kraljica Dhârinî mi je naročila,
naj u. itelja plesa, Ganadâsa vprašam,
kako se Mâlavikâ v plesu Čalita vede, v
katerem se uže nekaj časa podučuje. Hočem
iti v pevalnico. *(Hodi sem ter tja).*

(Druga služabnica nastopi, z nakitom v roki)

Prva (zagledavši drugo).

Draga Kaumudikâ, zakaj si pa tako
zamišljena? Celo blizo hodiš, pa me še po-
gledaš ne!

Druga.

Opazujem ta krasni prstan z kačjinim zrcalom, ki ga kraljici nesem od umetnika; ti me pa karaš?

Prva (tja pogledavši).

Pa saj je tudi vreden, da ga gledaš. Videti je, kakor da bi ti rožice cvetle iz prstov vsled gostih žarkov, ki se vlivajo, iz prstana.

Druga.

Kam pa ti greš?

Prva.

Na povelje kraljičino grem učitelja plesa, Ganadasa prašat, kako Málaviká v pouku napreduje.

Druga.

Povéj mi, draga, kako pa jo je mogel kralj videti?

Prva.

Videl jo je na sliki na strani kraljičini.

Druga.

Kako neki to?

Prva.

Poslušaj. Kraljica je v slikarnico šla in je ogledovala tam novo v blestečih barvah lesketajočo se sliko.

Druga.

Ko sta se pozdravila, séde kralj; takoj zapazi na sliki deklico sredi služkinj, blizu kraljice in praša —

Prva.

Kako neki?

Druga.

»Kako se imenuje deklica, naslikana celo blizu kraljice? Nisem je še videla.«

Prva.

Tako izredna lepota obrača pozornost
takoј na se.

Druga.

Kralj, zapazivši, da se kraljica ne
meni za njegova prašanja, jel je sumiti,
in je kraljico vedno in vedno nadlegoval.
Na to reče kraljičina Vasulakšmi: „No,
Mālavikā je!“

Prva (smehljaje se).

To je naravno pri otroku. Zdaj skrbno
pazijo na to, da kralj Mālavike ne vidi.

Druga.

Opravi zdaj svoj posel. Tudi jaz se
odpravim, da kraljici prstan prinesem.

(Odhaja)

Prva (šetaje se ozira sem ter tja).

Glej prav zdaj gre sem Ganadasa, učitelj
plesa; hočem se mu pokazati.

Ganadasa (nastopivši)

Sleherni človek visoko čisla podedo
vano vednost; da pa jaz ples tako visoko
cenim, za to pa imam tehtne vzroke, kajti:

„Bogovi ples najrajši gledajo“,
Tako nam modri pravijo možje;
Razdelil ga na dvoje Rudra je,¹
Ko se je združil s krasno Umico.
Ples nam predstavlja raznovrstni svet,
Ko znana trojna² lastnost vodi ga.

¹ To se nanaša na androgynično podobo Šivovo, ki kaže moško in žensko polovico. Rudra je drugo ime za Šiva, ki je vzel Umo — jaz sem pritaknil slovensko končnico, Umico. — Himālajovo hčer za ženo. Glej vstopno molitev, stih 3.

² Sattvam = dobrota, radžas = strast, tama = duševna temota.

Okusa raznega so scer ljudjé,
Pa skupna radost vsem je vender ples.

Bakulávalikâ (pristopivši).

Gospod, pozdravljam te.

Ganadasa.

Bog ti daj zdravlje in dolgo življenje

Bakulávalikâ.

Kraljica Vas praša, ali Vam učenkâ
Málavikâ kaj sitnosti dela v podučevanju?

Ganadasa.

Nikakor ne; le povéj kraljici, da je
izredno spretna:

Karkoli jo učim v umetnosti,
Tako j razume in mi vrne uk.

Bakulávalikâ.

(*Za se*) Vĩdim uže, da bo Iravatijo iz-
podrinila. Učenka tedaj izpolnjuje svojo
dolžnost, ker je učitelj takó zadovoljen.

Ganadasa.

Ker se take lastnosti zelo redko na-
hajajo, bi rad vedel, od kod je kraljica
dobila to krasno stvarco?

Bakulávalikâ.

Deklica ima brata iz niže kaste, z
imenom Vĩrasena, ki ga je kralj imenoval
poveljnikom mejni trdnjavi na reki Man-
dâkinĩ; ker je spretna v raznih umetno-
stih, jo je brat kraljici, svojej sestri, v
dar poslal.

Ganadasa.

Po njenej lepoti in po njenem rede-
nju sodim, da ni nizkega stanú; tudi
jaz se poslavim po njej; kajti

Učitelja umetnost množi se,
Učenci spretni če se v njej učé;
Enaka ti je kaplici vode,
Ki v školjkici se v biser spremeni.

Bakulâvalikâ.

Gospod, kje je zdaj Vaša učenka?

Ganadasa.

Ravno zdaj tam pri oknu stoji in
gleda na jézero; podučeval sem jo v pan-
tominu »Pančanga«, in sem jej dovolil,
da si malo oddahne.

Bakulâvalikâ.

Poslavljam se tedaj od tebe, da mo-
rem poročati, kako si zadovoljen; to bo jo
gotovo še bolj spodbujalo.

Ganadasa.

Dobro: tudi jaz grem domu, da si
malo odpočinem. (*Oba odhajaja*)

Konec predigre.

Prvo dejanje.

(Kralj nastopi z ministrom Barhatakom, hi drži list v roki. Spremstvo se ustavi v nekej daljavi od njega)

Kralj (pogledavši ministra ki je tist prečital).

Barhataka, kaj snuje kralj Vidarbski?

Minister.

Svoj lasten pogin.

Kralj.

Rad bi slišal zdaj njegovo poročilo.

Minister.

To nam je zdaj pisal. Tvoja Visokost mi je ukazala: «Kraljevič, Mahasena tvoj stričnik, je menil me pohoditi obljubivši mi, da namerava stopiti z manoj v sorodstvo. Mejni stražnik ga je pa mel potom napal in vlovil. Na me se ozirajé reši ga z ženo in sestro vřed» To tirjaje pa se nisi ravnal po odnošajih med ena korodnimi vladarji: «Vaša Visokost ne sme s temi ali unimi potegnoti». Pri tem na padu se je zgubila sestra: hočem jo iskati. Vsakako more to storiti Vaša visokost. Poslušaj moj pogoj;

Če svaka hočes oprostiti mi,

Ki je minister maverskega kralja.

Madavasena rešim kratih spon,

Ki trdo ga držijo v sužnosti.

Kralj

Kaj? Ta neumnež govori, da me hoče odškodovati? Barhataka, kralj Vidarbški je uže po naravi moj nasprotnik. Zapověj tedaj moji vojski, ki jo vodi Virasena, da uničimo sovražnika, ker se prišteva tistim, ki zaslužijo smrt; saj smo tako odločili.

Minister.

Kakor zapoveduješ, gospod.

Kralj.

Pa vender, kaj pa misliš ti?

Minister.

Ti si povedal to, kar zaukazujejo knjige govoreče o vladanju.

Sovražnik, ki ne vlada dolgo še,
In ki se ni utrdil v narodu
Močno, presajenemu je enak
Drevesu; vsak vihar podere ga.

Kralj.

Tako govoré modre knjige. Pověj tedaj vojskovodji vzrok vojske in daj mu navód

Minister.

Dobro. (*Odide*).

(*Spremljevalci se razpostavijo okolo kralja, vsak po svojem opravilu*).

Viduška (nastopi).

Kralj mi je tako zaukazal: „Gautama, izumi sredstvo, da morem Málaviko, ki sem jo v sliki videl, živo videti“. Storiš sem to in mu hočem naznaniti vspeh. (*Hodi sem ter tja*).

Kralj.

Tu le prihaja drug minister, ki opralja druge posle.

Vidušaka (bližajoč se).

Pozdravljam te, gospod!

Kralj (z glavo namignivši).

Tu le sédi.

Vidušaka (séde).

Kralj.

Je oko tvojega razuma uže premo-
trivalo sredstva?

Vidušaka.

Poprašaj vender po izvršitvi načrta.

Kralj.

Kako stojé reči?

Vidušaka (kralju na uho).

Takó le

Kralj.

Začelo se je dobro; pri takem početku
se nadjam, da se tudi težavna reč vspešno
dovrši; kajti:

Dovršiti težavno delo more

Le tá, ki ima dovolj prijateljev;

V temoti črni bistro i okó

Ne vidi nič, če ni svetilnice.

(Za kulisaми).

Zakaj se tukaj prepirava? V navzoč-
nosti kraljevi se uže pokaže, kdo je bolji
od naju.

Kralj.

Tu razcvita cvetka tvoje modrosti.

Vidušaka.

Ti boš še gledal sad tega drevesa.

(Zdaj nastopi dvornik).

Dvornik.

Kralj, minister Ti naznanja, da je
Tvoje povelje izvršeno. Tukaj le sta Ha-
radatta in Ganadasa, učitelja plesa.

Oba te prosita, da ju poslušáš,
Umetnost svojo da pokažeta;
Premagal vsak bi rad nasprotnika,
In vsak za se je strast osobljena.

Kralj.

Vvedi ju.

Dvornik.

Kakor zapoveduješ, gospod. (*Odide in
kmalu ž njina vred pride*). Tu le sem
gospoda.

Haradatta (zagledavši kralja).

Oh, veličanstvu se človek težko bliža.
kajti,

Neznan mi ni kralj, tudi ne sovraž,
Pa vender se mu bližam prav težko.
Dozdeva se mi, da enak je morju,
Ki vsak trenotek zmeni svoj obraz.

Ganadasa.

Velika je ta luč v človeškej postavi.
Dovoljen mi je vstop pri durih krasnih,
In sluga spremlja do prestola me;
Pa svetli žar njegov mi jemlje vid,
In me podi od tod brez besedi.

Dvornik.

Tu le je kralj. Bližajta se.

Oba (približavši se).

Bodi zmagonosen!

Kralj.

Dobro došla! (*K spremljevalcem*). Pri-
nesite dva stola.

Oba (sédeta na stola, ki so ju prinesli sluga).

Kralj.

Zakaj prideta v takem času, ko navadno podučujeta?

Ganadasa.

Poslušaj kralj. Svoje umetnosti sem se pri spretnem učitelju dobro naučil. Ti si mi dal službo in tudi kraljica mi je prijazna.

Kralj.

To dobro znam, pa nadaljuj.

Ganadasa.

In vender je ta Haradatta prelepo gospodo trdil, da se jaz še s prahom njegovih nog ne morem primerjati.

Haradatta.

Gospod, on se je začel prepirati: »Večja je razlika med menoj in teboj, kot med morjem in lužo«, je pravil. Ti naju tedaj skušaj, kdo se v umetnosti in v izvrševanju bolje odlikuje, kajti ti si izveden sodnik.

Vidušaka.

Ti si pravo pogodil.

Ganadasa.

Izvrstna misel to. Kralj naj rači pazljivo poslušati.

Kralj.

Le počasi, prijatelji. Kraljica bi vtegnila misliti, da smo enostranski. Pametno bo tedaj, da stvar razsodimo v njenej in v Kaušikinej prisotnosti.

Vidušaka.

To je pametna beseda.

Oba.

Kakor kralju ugaja.

Kralj.

Maudgalja, pokliči kraljico in učeno
Kaušikijo in razloži njima stvar.

Dvornik.

Kakor zapoveduješ, kralj.

(Odide in kmalu pride s kraljico in Parivrádžiko).

Drornik.

Tukaj le sem, kraljica.

Kraljica (Parivrádžiko pogledavši).

Častna, kako sodiš o prepiru med Haradattom in Ganadasom?

Parivrádžikâ.

Neboj se za svojo stran, Ganadasu se
nikakor ni treba umikati.

Kraljica.

Dobro, pa vender mu to daje prevago,
da je s kraljem v zvezi.

Parivrádžikâ.

Pa to ti je treba uvaževati, da imaš
tudi ti kot kraljica veljavno besedo.

Prelepi svet razširja žarno solnce,
Ker svetli dan jej daje svojo uoč;
Ugaja pa nam tudi luna blede,
Ko krije trudno zemljo temna noč.

Viduakâ.

Glej, glej, kralj, tu le prihaja kraljica
s Parivrádžiko.

Zares lepó se svetli v milem krasu
S Kaušikijo v puščavniški obleki,
Enaka je trojici¹⁾ vedov, ki
Enotno²⁾ sveto vero spremljajo.

¹⁾ Rgveda, Sámaveda in Jadžurveda.

²⁾ Nauk o enotnosti svetne duše (Weltseele)
in z nje pošlih bitij.

Parivrâdžikâ (pistopîvi).

Zmaguj, kralj zmaguj.

Kralj.

Pozdravljam te, častna.

Parivrâdžikâ.

Sto srečnih let preživi kot soprog

Dhârinije in krasne té zemlje;

Obe rodile ste zaród krasán,

Obe porpežljivi ste močno.

Kraljica.

Zmaguj, soprog, zmaguj!

Kralj.

Dobro došla. (*Parivrâdžiko zapazivši*).
Sédi, prečastna.

(*Vsi sédejo*).

Kralj.

Učitelja plesa, Haradatta in Ganadasa
se pričkata, kdo družega nadkriljuje v
umetnosti. Ti razsodi.

Parivrâdžikâ.

Dovolj je zasmehovanja. Ali se žlahtni
kamen iz mesta na kmete pošilja v pre-
sojo?

Kralj.

Ne tako. Ti, seveda, si učena, Kaušikî,
jaz pa in kraljica sva pristranska.

Oba učitelja.

Pravo je zadel kralj. Ti si dovolj ne-
pristranska, da moreš najine vrline in
slabosti pravično razsoditi.

Kralj.

Začnite tedaj pravdo.

Parivrâdžikâ.

Kralj, umetnost plesalcev se izkazuje

v djanju; zakaj je treba tukaj mnogo besedi?

Kralj.

Kaj misliš, kraljica?

Kraljica.

Če me prašaš, moram odkritosrčno reči, da mi nijun prepir nič ne ugaja.

Ganadasa.

Ne stori mi te sramote, kraljica, da bi me gledé na umetnost v eno vrsto stavila ž njim.

Vidušaka.

Poglejmo si prepir kozlov; saj ni treba, da zastonj dobita plačo.

Kraljica.

Prepir ti pač ni všeč?

Vidušaka.

Le ne tako vročekrvno. Če se dva po hotna oroslana poprimeta, ne bode prej mirú, dokler eden ne podleže.

Kralj.

Ti véš, kraljica, kako izvrstno znata oba vaditi svoje ude.

Kraljica.

Da.

Kralj.

Kakšne dokaze moreta še dalje navesti?

Parivrádžiká.

To bi rada povedala.

Mogoče je, da je kdo spreten sam,

In drugi pa izvrstno da uči;

Kdor pa združuje lastnosti obe,

Tak stavi redno se na čelo vsem.

Vidušaka.

Ste slišali, kar prečastna pravi? Ona hoče reči: Sposobnost, ki jo vi kot učitelj pokažete, odločuje.

Haradata.

Ta predlog mi je všeč.

Ganadasa.

Dobro.

Kraljica.

Če pa nesposobna deklica poduk skazi, potem ona učitelju škoduje.

Kralj.

Tudi to je res.

Ganadasa.

Če učitelj nesposobnega učenca vzame v poduk, pokaže s tem, da ni dovolj pameten.

Kraljica.

Kaj tedaj? (*Ganadasa pogledavši, glasno.*) Nehaj od početja, ki nima svrhe; ne goji želj, čijih izpolnitev mojemu soprogu sitnosti dela!

Vidušaka.

Kraljica pametno govori. Ganadasa dobil si službo kot učitelj plesa in muzike na dvoru našega kralja; uživaj mirno pogache, ki jih boginja umetnosti podeljuje in ne išči škodljivega prepira.

Ganadasa.

Prav razumevaš kraljičine besede; saj vidiš, kako se tu le vjema ta izrék.

Kdor tako sodi: „Saj imam svoj kruh“,
In se od drugih sramotiti da,
Boječ se, da nebi nastal prepir,
Umetnost svojo kdor le v ta namén

Goji, da kruh vsak dan zasluži si,
Ta trgovce je, a umetnik ne.

Viduška.

Ni še dolgo od tega, odkar so ti izročili učenko; neumestno je tedaj kazati uk, ki še ni pognal korenik.

Ganadasa.

Zarad tega se nič ne bojim.

Viduška.

Pokaži tedaj obe občinstvu.

Parivrâdžikâ.

To ne dohaja, da bi eden sam, če reč razume, sodil; tako postopanje škoduje.

Kraljica (Parivrâdžiki).

Ti ravnaš z menoj, kakor da bi jaz spala; saj bedim. (*Nevoljna vstane in hoče oditi*).

Kralj (Parivrâdžiko na to opozori).

Parivrâdžikâ.

Obraz tvoj mili luni je znak;

Kraljica, ne obračaj proč oči.

Če tud nad možem gospoduje žena:

Brez vzroka jeziti pa se ne smeš!

Viduška.

Gotovo ima povod za to: saj mora svojo stranko varovati (*Ganadasa pogledavši*). Rešila te je navidezna jeza kraljičina. V zadrego pride tudi najpametnejši, če mora pokazati, kako uči.

Ganadasa.

Poslušaj kraljica. Tako razumevajo te ljudje:

Pokazati pa hočem ravno zdaj,

Kar vém in znam; dovoli mi tedaj,

Da začnem; če mi pa naklonjenost

Odrečeš, zgubljen sem za vekomaj.

Kraljica (za se).

Kaj mi je početi? Učitelj ima na učenko moč.

Ganadasa.

Dolgo sem se bal, da bi mi ne odrekla. (*Kralja pogledavši*). Kraljica dovoljuje; določi kralj, kedaj, v katerem predmetu mi-mike naj pokažem svojo spretnost.

Kralj

To naj prečastna določi.

Parivrādžikā.

Kraljici je nekaj na um prišlo, obotavljam se tedaj.

Kraljica.

Ne boj se, govori brez strahu; saj morem zapovedovati svojej služinčadi.

Kralj.

Pristavi tudi meni.

Kraljica.

Govori tedaj, prečastna.

Parivrādžikā.

Govori se o nekej igri, ki se imenuje »Čalita« in ki obstoji iz četvorice posameznih delov. V tej igri bomo imeli priliko opazovati obeh gospodov spretnost skazujočose na istem predmetu. V tem se najbolj razvidi, v čem se poduk obeh gospodov razlikuje.

Oba učitelja.

Kakor koli zapoveduješ, prečastna.

Iduśaka.

Idita tedaj oba in oskrbita muziko v dvorani: potem pa sporočita to kralju; bolje pa še bo, če nas trobente pokličejo tja. — Dobro (*vstane*).

Ganadasa (pogleda kraljico).

Kraljica (Ganadasu).

Bodi zmagovalec.

Oba učitelja (se odpravljata).

Nekaj vama imam še povedati.

Oba učitelja (pristopivi).

Tukaj le s'va.

Parivradžika

Ker imam jaz tukaj zapovedovati.
vama ukažem, da učenkama ni treba
mnogo oprave, da morete s ojo vitko rast
bolje pokazati.

Oba učitelja.

Tega nama ni treba praiti. (*Odhajata*).

Kraljica (kralja pogledavši).

Če ti vsa svoja kraljevska opravila
tako spretno opravljaš, potem reči dobro
stoč.

Krivicó delaš mi, ženica,
Jaz nisem kriv, da se prepirata;
Ljudje enakih vednosti močno
Zavidajo si čast in slavo vsó.

(*Za kulisami se sliši hobnanje; vsi poslušajo*).

Začela se je uže muzika;
Visok in nizek glas se družita.
Uho ogluší in omamijo
Se čuti, ker na boben bijejo:
Kričoč pa pavi vrata stegajo:
„Močan to grom je“, to si mislijo*).

Kraljica, glej, tukaj le počakaj a, da
si ogledaš a celo stvar.

Kraljica (za se).

Skromen pa kralj ni.

(*Vsi vstanejo*).

*) Ko se bliža deževno vreme, zaženejo veseli pavi velik krik.

Vidušaka (tiho).

Le idi pozorno, kraljica bi se ināče
hudovala.

Kralj.

Prenagliti se nočem; vendar pa
Me bobnov glas naganja prav trdó.
Dozdeva se mi: •To je glas željā,
Ki ravnokar se mi spolnujejo.

(Vsi odhajajo).

Konec prvega dejanja.

Drugo dejanje.

(Koncert je urejen. Pokažejo se kralj, sedeč na stolu, kraljica, Vidušača, Kaušikā in spremstvo po svojej dostojanstvenosti).

Kralj.

Prečastna, kateri izmed učiteljev naj nam prvi pokaže svoj poduk?

Parivrādhikā

Bi ne dohajala prednost Ganadasu, ker je stareji? Inače sta si enaka po vednosti in po svojem dostojanstvu.

Kralj.

Maudgalja, naznani to obema, potem pa opravljaj svoj posel.

Dvornik

Kakor zapovedaš, kralj.

Ganadasa.

Igra Sarmišta ima štiri dele, takt pa v sredini. Blagovoli pazljivo zasledovati predstavo štirjih delov.

Kralj.

Iz spoštovanja do učitelja bom pazljivo poslušal.

Ganadasa (odide).

Kralj.

Mudí se draga mi Málavikā
Še v oblačilnici in moje pa

Okó solzi se in želi zastór
Predreti, ki zakriva ljubico.

Vidušaka.

Blizo je méd za tvoje oči, pa tudi
muha ni daleč; pazi teda!

*(Mâlavikâ nastopi; učitelj je skrbel za to, da
se njeno lepo telo vidi).*

Vidušaka.

Glej, glej, podoba njena ne prekosi
njene lepote.

(Kralj za se)

V podobi ko sem videl jó, sem bal
Se zlo, da tako lepa pač ne bo;
Prepričan pa sem zdaj, da je slikár
Pogodil spretno ni, da je šušmár.

Ganadasa.

Ne boj se, dete moje, pogum velja.

Kralj (za se)

Lepoti njeni ugovarjati
Mogoče ni, popolna je celó.
Okroglolična kakor na jesen
Prekrasna luna, gleda me lepó.
Čarobno dvigaje se polne prsi,
Okrogle roke kažejo ti, da
Kot riba v bistri vodi zdrava je.
V sredini šibko kakor jelkico
Kipeči boki krasijo mičnó!
Lepote je uzorne, da celó
Učitelj plesa, izbirljiv zeló
Izmisliti ne more lepše si.

*Mâlavikâ (glas si izbravši zapoje to le
osmerovrstno kilico).*

Zakáj, o srce moje hrepeniš
Po ljubčeku predragem, ki ga ne
Dobiš nikdár; pa vendar levo mi
Okó utriplje polno nade zdaj!
Oh, dolgo dolgo že želela sem
Ga videti, objeti ga slastnó

Popolno sem udana ti, gospód,
Izpolni sladke, dragi, mi željé.
(*Giblje se in kreče, kakor ugaja petju*).

Vidušaka (libo k kralju).

S to osemvrstno kitico se ti nekako
ponuja, prijatelj moj.

Kralj.

Tako stoje najine srčne zadeve; kajti

Namesto da bi nežna deklica
Prav prosto bi bila povedala:
„Veruj mi, da te ljubim iz srca“,
Je samo s kretanjem mi morala
Naznaniti ljubav; na ták način
Mladenču le odkrije se sreé,
V nazočnosti Dharinije kakó
Inače bi mi razodela se?

(*Malávikâ hoče po dokončanem pevanju oditi*).

Vidušaka (Ganadasi).

Čekaj malo. Pri predstavi se je nekaj
pozabilo; po tem hočem vprašati.

Ganadasa.

Ko opravičim svoj poduk, potem slo-
bodno odideš.

Malaviķa (vstane).

Kralj.

Zapestnica še maje se na levi,
Na polno ledje ki upira se;
Desnica pa visi jej omahlela
Enaka ovijalnici iz sjame*).
Očé povešene so jej na tlá,
Kjer z levim palcem rožice rahla;
Kot sveča ravno pa je nje teló
Plesoča ni tako ugajala.

Kraljica.

Saj vender ne uvažuješ besede Gau-
tamove.

(* Se inače tudi prijangu imenuje.

Ganadasa.

Ne takó. Ker mu kralj skazuje zaupanje, sklepam, da mora biti Gautama bistroumen : glej:

Neumnež zbistri se, če s pametnim

Občuje, in dobi duševno luč ;

Tako se tudi sčisti kalna voda,

Če vanjo vržeš le katakov*) sad.

(*Obrnen k Vidušaku*). Poslušajmo, kaj nam ima gospod povedati.

Viduška (Ganadasa pogledavši).

Vprašaj najpoprej Kaušikijo; potem ti hočem jaz povedati, kar sem zapazil.

Ganadasa.

Prečastna ! Javi mi odkritosrčno, kar si dobrega ali slabega zapazila.

Parivrádžiká.

Ničesar ne morem grajati, vse se je vršilo izvrstno; kajti

Prav jasno izrazili so pomén

Nje udje; menil bi, da govore

Nogé je stavljala mičnó po taktu,

Popolno v djanje se zamislila ;

In kretala se je takó mičnó

Da videlo se je jasnó, kak ó

Razume položáj, in igrati

Enako vidla nisem še nikdar

Ganadasa.

In kaj misli kralj ?

Kralj.

Moje zaupanje na mojo stranko omahuje.

*) Kataka se imenuje drevo, *Strychnos potatorum*, čegar sad se v to porabi, da se vodo sčisti; treba je samo posodine stene od znotraj ž njim namazati.

Ganadasa.

Zdaj sem učitelj plesa.

Če strokovnjaki rečejo : „Poduk
Ta hvale vreden je“, potem še le
Enak sem zlatu, ki se skušalo
Je v ognju in se čisto skazalo

Kraljica.

Častitam gospodu, da se je skušnja
tako dobro obnesla.

Ganadasa

Tvojej naklonjenosti se imam zahva
liti, da sem vesel. (*Vidušaka pogledavši*)
No Gautama, povej, kaj pa misliš ti?

Vidušaka

Če se poduk prvokrat na ogled stavi,
se mora najpoprej brahmancem čast ska-
zati; na to si pa pozabil.

Parivrādžikā.

To je prašanje, ki gre stvari do ži-
vega.

(*Vsi se smejijo, tudi Málavikā*)

Kralj (za se).

Predmet v najlepšem svitu videlo
Je moje zdaj okó, in gledalo
Je zalooke lep obraz, ki ga
Krasé zobjé, če sladko smeje se ;
Enaka lotusu je, ki na pol
Razvite prašne nitke kaže zdaj.

Ganadasa.

Veliki brahmanec ! Gotovo to ni bila
žrtev garderobina ? Tukaj ne obhajamo
praznikov v gledališčneji lepoti ; gotovo bi
ti ne bili odtegnili častnega darú.

Vidušaka.

Godí se mi, kakor žejnemu ptiču ča-
taku, kadar se čuje grom iz suhe megle

Parivrâdžikâ.

Res, taka je. Res je neumno zanašati se na zadovoljnost učenjakov. Če je pa častna ináče umestno govorila, jo hočem obdariti (*Sname s kraljičinib rok napestnico*)

Kraljica.

Stoj, kakó moreš ti darove deliti, ki nisi zmožen pametno soditi?

Vidušaka.

Reč je celó naravna.

Kraljica.

Gospod Ganadasa, vaša učenka je pokazala, kar je imela pokazati.

Ganadasa.

Dete, odidiva.

(*Málavikâ z učiteljem odide.*)

Vidušaka tiho (kralju).

Takó daleč seže moja moč, da Tebi služim.

Prijatelj dragi, ne zapuščaj me

Sedáj, ko mi odhaja ljubica.

Oh, zginila je zala slast očj,

In zginil tud' je praznik mi sreá.

Oh duša moja, pred teboj beži

Na večno radost in veselje vse.

Vidušaka (tiho kralju).

Enak si človeku, ki na revnosti boleha, in ki od zdravnika zdravila zahteva.

Haradatta (nastopivši).

Zdaj pa rači ogledati si mojo predstavo.

Kralj (za se).

Jaz nimam nobenega vzroka, igro si ogledati. (*Sili se k prijaznosti.*) Haradatta, zeló sem radoveden.

Haradatae.

Hvala lepa.

(Za kulisami).

Zmaguj kralj, zmaguj, prišel je poldan, kajti

Labud čepi u hladni senci pod
Vejami lotusa na jezeru
In spi; nad streho grada pa sedé
Golobje in se solncu umikajo.
Glej, žejen obletava pav koló,
Ki se vrti in z vodo vse škropí.
In v veličastnih žarkih sveti se
Nam solnce, kakor ti vladár močán.

Viduška.

Aha, zdaj prihaja čas obeda Zdravniki govoré, da bi vtegnilo kralju škoditi, če za to določen čas p. ekorači; kaj misliš Haradatta?

Kralj.

Haradatta, kaj praviš?

Haradata.

Tu ni treba niti besede govoriti.

Kralj

Tvojo igro si tedaj jutri ogledamo.

Haradatta

Kakor zapoveduješ, kralj. *(Odbaja).*

Kraljica.

Kralj, opravi poldnevne obrede za poldan.

Viduška.

Kraljica naj nam brž jedi in pijače priskrbi.

*) Ptič *circulus melanoleucus*, ki neki živi samo o deževnice.

Parivrâdžikâ (vstavši).

Slava kralju! (*Odhaja s kraljico.*)

Vidušaka.

Poslušaj! ne samo z ozirom na lepoto,
tudi v igri je Mâlavikâ brez primere.

Kralj.

Ljubezni Bogu je kot pušico
Strupeno stvarnik vstvaril to deklé,
Prekrasno izobrazil jej teló,
In obdaril jo z bistro pametjo.

Da ne govorim dolgo: skrbi le za me.

Vidušaka.

Pa tudi za se. Kakor kotel na trgu
mi kruli želodec v trebuhu.

Kralj.

Dobro; pa požuri se zarad mene.

Vidušaka.

Dobil sem tedaj svojo plačo. Mâlavikin
pogled je zavisen od drugih, kakor lunin
svit, ki ga zakrivajo oblaki. Dozdeva se
mi pa, da si vsled gorkega hrepenenja po
vresničenju svojih želja skorej zbolel in
da si požrešnemu jastrebu enak, ki leta
okolo mesarnice.

Kralj.

Kako naj ozdravim? Kajti

Od vseh prelepih deklic v haremu
Srcé se moje je obrnilo
In njo edino si izvolilo,
Ki milolepe jo oči krasé

(*Vsi odhajajo.*)

(Konec družega dejanja).

Tretje dejanje.

(Predigra).

(*Služabnica Parivrādžike nastopi.*)

Samābitikā. Častna mi je naročila, naj jej iz kraljevega grada citriono pri nesem, ki jo hoče kralju pokloniti; zavolj tega iščem Mādhukariko, nadzornico, tega vrta za sprehajanje in razveseljevanje, (*hodi sem ter tje in se ogleduje okrog*). Glej, glej, tukaj le stoji in ogleduje zlati ašoka*.)

(*Potem nastopi nadzornik vrta*)

Samābitikā (*pristopivši*).

Prijateljica, vrtnarsko delo ti naj vspešno napreduje!

Madhukarikā.

Dobro došla prijateljica!

Samābitikā.

Častna mi je tako govorila: »Ker ljudem naše vrst ni spodobno, da bi s praz-

*) *Jonesia ašoka*, drevo srednje velikosti s cvetjem, ki je s početka žolto, potem pa prihaja rudeče, in po noči jako lepo diši. *Malokatera* cvetica se more z njenim krasom meriti. *Bohtling-Rotb*, *Sanskrit-Lexicon*.

nimi rokami prišli pred kralja, prosi te za citrono, da jo more kralju v znak spoštovanja izročiti.

Madbukarikâ.

Drage volje, citron imamo dovolj. Kraljica je videla oba učitelja plesanju, ki sta se bila sprla; povéj, kateremu pa je dala prednost?

Samâbitikâ

Oba sta v nazorih in izvrševanju svoje umetnosti popolnem podkovana; posebno pa je pohvalila Ganadasa, ker se je njegova učenka po posebnih lastnostih od likovala.

Madbukarikâ.

Kake novice pa prihajajo o Mâlaviki.

Samâbitikâ.

Kralj je vanjo zaljubljen; da bi kraljice Dharinije ne užalil, svoje želje ne izrazi. Tudi Mâlavikâ je v teh dneh celo ovenela, kakor malatin** venec, ki se na solncu peče. Druzega nič ne vém. Dovolj mi, da odidem.

Madbukarikâ

Vzemi tedaj to citrono, ki na eji visi.

Samâbitikâ (si jo vzame).

Ker si tako udvorliva proti dobrej gospej, pridóbi si še lepše plačilo

***) Jasninum grândiflorum, z velikimi lepo dišečimi cveticami, ki se na večer odpirajo

Madhukarikā.

Hodive obe Jaz imam kraljici naznati,
da ravnokar zlati ašoka razcvita, ki
je zeló zakasnél.

Samābilikā

Dobro, to je tvoj posel.

(Konec predigre).

(Zaljubljen kralj nastopi in Vidušaka) *Kralj samega sebe opazujoč.*

Teló je scer popolnem ovenelo,
Ker ga predraga ne objema več;
Okó solzi se in rosi močno,
Saj krasne deve videti ni več.
Zakaj tuguješ ti, srcé predrago?
Nikakor te ni zapustilo še
Deklé, ki ima srnine oči,
In ki je večnega veselja vir.

Vidušaka.

Zgubil si svojo stalnost in vedno
plakaš. Videl sem Bakulâvaliko, ljubo
prijateljico Mâlavikino in jej povedal, kar
si mi naročil.

Kralj.

In kaj je rekla?

Vidušaka.

»Naznani kralju, da me njegov nalog
zeló časti; kraljica nad revico strogo pazi
in jo čuva, kakor kače svoj zaklad; teško
se ji tedaj bližaš. Pa vender se hočem
truditi« — tako je nadaljevala.

Kralj.

Sveti bog ljubezni ti vodiš moje na-
gnjenje tje, kjer se mnogo zaprek nahaja:
moj položaj je takó siten, da ga komaj
prenašam (*s začudnjem*);

Bolést srcá pregrenka se ne zлага,
Z orožjem, ki mi vzbuja sladki up.
Sladkóst in britko srčno bol združuje
Prekanjeni vladár, ljubezni Bog!

Vidušaka.

Ali nisi sliš l, da sem našel sredstvo
v dosego Tvojih namenov; ohrabri se
vender.

Kralj.

Kakó naj preñezem konec dneva
ker mi za delo nič ni mar?

Vidušaka.

Ali ti ni ravnokar Irávati, pod pretvezo,
da se bliža mlada spomlad, mladih kurava-
kovih-cveticih ki so takó ljube po svojej
prvi rasti, poslala in ti po Nipuniki glas
dala, da bi rada s taboj v zibalnico sto-
pila? Ti si jej tudi obljubil; hodiiva tedaj
na vrt za sprehajanje in razveseljevanje.

Kralj.

To ni mogoče. Ženske so po naravi
zvite: kako bi ona ne spoznala, da drugo
ljubim, če se njej še tako lepo dobrikam;
kajti jaz mislim:

O pusti rajši ljubkovanje z drago,
Gotovo najdeš vzrok, da jo pustiš; —
Ne prilizuj se ženski premočno;
Če pametna je, te pregleda brž.

Vidušaka.

Prijaznosti, ki si jo do zdaj kazal do
epega spola, ne smeš tako na enkrat
popustiti.

Kralj (premisliivši).

Pokaži mi tedaj pot do vrta.

Vidušaka.

Tu sem, tu sem, prijatelj.

(Oba se sprehajata).

Vidušaka.

Gléj, ta vrt te vabi s svojimi ovijalnicami, prstom enakimi, ki se v vetru majajo, da stopiš vanj.

Kralj.

Res, spomlad je prijazna, glej:

Po petju slavčkov zaljubljenih

Pozveda rad o srčnem bolu in

Pošilja južni veter, ki je poln

Vonjáv, da nježno pahlja mi teló.

Vidušaka.

Vstopi, da se pomiriš.

(Oba vstopita).

Vidušaka.

Da bi se narava, lepa krasotica¹⁾, tebi prikupila, se je zagrnila v svoje najlepšo cvetlično obleko, ki vso krasoto deklec prekosi.

Kralj.

Zares načuditi ne morem se,

Kakó presega tu rudeč²⁾ ašoka

Po svojem sjaju ustnic bimbinih²⁾

Lepoto! Cvetkam kuravakovim³⁾

Rudeče, temno, belo barvanim

Umika znak se, kí čeló krasi;

¹⁾ Tu je naravina lepota osobljena.

²⁾ Ustnice rudeče, kakor bimbin sad; bimbi *Momordica monadelpha*, ima rudečo barvo, katerej se ustnice dostikrat primerjajo.

³⁾ Rudeči *amaranth*, ali pa tudi neka vrsta *Barlerie*.

In tilaka⁴⁾ ki nosi med očmi
Navadno se, se mora skrivati
Pred tilakom cvetočim; saj lepo
Mazilo mu nadomestujejo
Bučelice; takó lepó se žene
Samé ne morejo nališpati.

(Oba si ogledujeta prekrasno naravo).

Zdaj nastopi žalostna Málaviká).

Málaviká.

Skorej se sama pred seboj sramujem,
da kralja ljubim, čigar srcé še ne poznam;
kako bi tedaj premogla dragej prijateljici
o tem kaj javiti Rada bi védela, kako
dolgo me bog ljubezni pusti v tem ne-
znosnem bolu (*gre neoli o sto pinj napr ej*).
Kam se naj napotim? (*Premišljeva je*). Uže
se spominjam. Kraljica mi je rekla: »Ker
sem vsled nepazljivosti Gautamove pala
iz zibalnice, me noge bolé; zaradi tega
izpolni ti željo zlatega ašoka; če razcvete
v petih dneh, ti hočem milost skazati
(*zdibuje*), da ti izpolnim tvoje želje«. Tje
hočem iti, kamor me kliče moj nalog,
Bakulâvalikâ pa naj pride za menoj z
nanožnicami; med tem pa se hočem za
nekaj časa prepustiti svojeji tugi. (*Hodi
sem ter tje*).

Vidušaka.

Glej, glej, tu pa je zdravilni sladkor-
ček za našega prijatelja, ki se je preveč
žganjice nalezal!

⁴⁾ Tilaka je ime znaku na čelu, ki se ali z
mazilom ali z rudečo prstjo napravi in služi
v dozdevno lepoto (*Schönheitspflaster*).

Kralj.

No, kaj pa je?

Vidušaka.

Celo blizo tam se šeta Mâlavikâ sama,
žalostnega obraza v priprostej obleki.

Kralj (veselo).

Kaj praviš? Mâlavikâ je blizu?

Vidušaka.

Gotovo.

Kralj.

Ko slišal sem od tebe, da preluba
V bližini biva, oživel mi
Sreč na novo je; saj tudi potovalec,
Če žeja tare ga, z veseljem ti
Pozdravlja čapljo, ki naznanja mu,
Da bližnja reka mu krepčila da.

Kje je? Povéj?

Vidušaka.

Ravnokar je stop la iz drevoreda, in
se je napotila sem, kakor je videti.

Kralj.

Prijatelj, vidim jo.

Ta deklica je polnih bokov, šibka
Okoli srede in kipečih prs,
In lepe velike oči krasé
Jej lice; gléj, kaj mično giblje se!

Močno se je spremenila; to se takoj vidi,
kajti

Obraz blede jej kakor šarakandu*)
Obleka njena je brez lepотиčja;
Jazminu**) je celó enaka, ki
Začel mladike je poganjati.

*) Na katero cvetlico je pesnik mislil, se ne
da določiti.

**) Jasminum multiflorum, ima mnogo strdi

Vidušaka.

Ljubezni bol tudi njo zlo tare, kakor tebe.

Kralj.

Samo iz prijateljstva do mene tako govoriš.

Málaviká.

Ašoka v svojej priprostej obleki in v svojem hrepenenju po nežnej lepej cvetki mi posnema mojo bol; na kamenitno klop v hladnej senci hočem sesti in se pomiriti.

Vidušaka.

Si slišal, da je rekla, da jej srcé hrepeni?

Kralj.

Iz tega še ne sklepam, da je tvoje mnenje utemeljeno, kajti

Spomladni veter, ki po zraku nosi
Mešičje kuravakovih cvetlic,
Ki z nežno roso perje oživi
In mladim cvetkam novo moč deli,
Ta lahni veter v srcu vzbuja rad
Željé, če tudi vzroka ni za tó.

Skrijva se tam zadi za ovijalnico.

Vidušaka.

Jaz uže vidim v duhu Irâvatijo blizu.

Kralj.

Oroslan se ne boji krokodilov, če vidi blizu lotusovje.

Málavikâ.

O moje srcé, ne goji želj, ki se ne mogó vresničiti; zakaj me trpinčiš?

(Vidušaka pogleda kralja).

Kralj.

Kakó te ljubim, draga, sama véš,
Zakáj da koprneš, mi scer ne javljaš.
Kdor tuhta in ugiblje, ta ne pride
Resnici vselej in celó do dna.
Pa vender mislim, da sem jaz predmet,
Po katerem hrepeni ti srčice.

Vidušaka.

Skorej boš rešen vseh dvomov. Tukaj
le pride Bakulâvalikâ celó sama, katerej
sem bil izročil glas o ljubezni.

Kralj.

Pa bo tudi mislila na naše prošnje?

Vidušaka.

Ta robska hči vender ne pozabi tako
važne naloge.

(*Bakulâvalikâ prinese nanožnice*).

Bakulâvalikâ

Se ima dobro ljuba prijateljica?

Mâlavikâ.

Gléj, gléj, Bakulâvalikâ pride. Dobro
došla! Sedi no!

Bakulâvalikâ

Tebi se izroči nalog, ki je tebe vreden.
Pomoli mi nogo, da jo z rdečilom
in nanožnico okrasim.

Mâlavikâ (za se.)

Tvoja sreča je zdaj zginila; pristopila
je tuja moč; kakó se morem rešiti? To je
lepotičje za mojo smrtno posteljo.

Bakulâvalikâ

Zakaj se obotavljaš? Kraljica zelo želi
da ta zlati ašoka razcvete.

Kralj.

To se godi tedaj zarad tega, da raz
cvete ašoka?

Vidušaka.

Gotovo; misliš mar, da jo kraljica
brez vzroka ukaže tako krasno obleči?

(Málavikā jej pomoli nogo).

Oprosti, da te nadlegujem.

Bakulāvalikā

Odpuščanja ni treba, ti si moja du-
šica.

Kralj.

Gléj gléj, prijatelj, lepe črtice,
Katere dela jej priateljica
Na nožici! Kaj krasno se blišče!
Enake se mladikam, ki jih je
Drevo željá pognalo prav lepó;
Žal da bog Šiva jih vpepelil je!*)

Vidušaka.

Nožicam primerno delo je se naročilo
gospéj.

Kralj.

Prav imaš.

Prelepa deklica je vredna, da
Se dveh dotakne s svojo nožico,
Ki je rudeča kaker mladi cvet,
In ki presvetle nohtece ima.
Naj se dotakne mladega ašoka,
Saj slastno ta želi si cvetja kras;
Naj se dotakne tudi ljubčeka,

*) Drevo željá = ljubezen. Šiva je boga ljubezni z
jeznim pogledom iz svojega tretjega očesa na čelu
zežgal takó da je brez telesa = ananga. Ta pravljica
se obširno pripoveduje v Kumârasumbhavu. To pa je
prisiljeno razlaganje besede ananga = ljubezen.

Ki se ponižno klanja jej do tal,
Ker se je bil pogršel ravnokar.

Vidušaka.

To pa še vender dosežeš, da se smeš
pregrešiti nad njo!

Kralj.

To, kar praviš, smatram kot dobro
znamenje naznanjajoč goto i speh, ker
je brahmanska beseda.

*(Irâvalî nastopi, koprnečo ljubav javljajoča
in služkinja).*

Irâvalî.

Draga Napunikâ, slišala sem dostikrat,
da je ljubezenska pijanost najlepša dika
žensk; je li to tudi res?

Nipunikâ.

Ta izrek se je še le zdaj vresničil.

Irâvalî.

Prijaznost le ti narekuje te besede:
pa pustive to. Od kod pa véš, ali je kralj
šel v zibalnico ali ne?

Nipunikâ.

Iz tega ker se njegova prijaznost do
tebe ni zmanjšala.

Irâvalî.

Dovolj je laskanja, go óri trezno.

Nipunikâ.

To mi je pravil častivredni Gautama,
ki hrepeni po darovih spomladanskih
praznikov; požuri se tedaj.

Irāvati.

(*Se šeta izrazujoč svojemu stanu primerne čute*)

Draga Nipunikâ, moje srcé mene ki sem po ljubezenski omamljenosti pobabljena naganja k hitrosti, da skorej vidim soproga; noge mi pa obtičijo na zemlji.

Nipunikâ.

Glej prišle sve užé do zibalnice.

Irāvati.

Nipunikâ soproga pa ni znotraj.

Nipunikâ.

Le bliže poglej, vladarica! Gotovo se je za šalo skril. Jaz pa hočem sésti med tém na kamnato klop pod ašokom, ovito po prijanginih ovijalnicah*).

Irāvati.

Dobro.

Nipunikâ (smehljaje se).

Ko mangino vejo na stran porivam, takoj zapazim mravljišče**).

Irāvati.

No, kaj pa méniš?

Nipunikâ.

Tam le v senci ašokinega drevesa de lje Bakulâvalikâ Mâlaviki krasne nanožnice na nogo.

Irāvati (izrazuje sumnjo).

Kaj pa ima Mâlavikâ tukaj opra ljati? Kaj misliš?

*) Prijangu zdravilna rastlina in lepo dišeča masa, *Panicum italicum*.

**) Bržkone prislovica, naznanujoč kako nepričakovano reč.

Nipuniká.

Jaz mislim, da je kraljica, ker je iz zibelke padla in si tam nogo pokvarila, Málavikí naročila, naj ašoku želje iz polni. Kakó bi mogla ináče kraljica svoje nanožnice, ki jih sama nosi, služabnici prepustiti?

Irávali.

Jaz pa slutim močno kaj družega.

Nipuniká.

Zakaj ne iščete soproga?

Irávali.

Moje nogé se nočejo premikati naprej d o jbi hočem priti do dna, dasi me moti moja omamljenost. (*Málaviko opazujoč, za se*).

Bakulávaliká (na nogo kazóč)

Ti li uga a ta razdelitev barv?

Málaviká.

Ker je to moja noga me je sram. da bi jo hvalila. Kdo te je pa tako temeljito podučil v tej umetnosti?

Bakulávaliká

Kralje a učenka sem.

Vidušaka.

Le požuri se, da se mu dostojno zah ališ.

Málaviká.

Flagor tebi, ti smeš biti ponosna na to.

Bakulávaliká

V resnici sem ponosna, ker sem našla dve nogi, ki ste vredni tega poduka (*barvo opazujoč; za se*). Moj ponos pa je

tudi popolen. (*Glusno*). Eno nogo sem uže pobarvala; sapo t ojih ust samo porabi še, da se posuši; pa saj je tukaj prepih.

Kralj.

Gléj gléj, prijatelj moj, primerna je
Priložnost zdaj, uslogo da storim,
In z sapo posušim jej nožice,
Maziljene in vlažne še precej.

Vidušaka.

Zakaj tako siliš? Imel boš še dovolj priložnosti navžiti se.

Bakulávaliká

Prijateljica, noga se ti sveti, kakor rudečkast lotus. Počivaj skoraj na prsih gospodovih (*gleda Nipuniko*).

Kralj.

To je moja želja.

Málaviká.

Ne govóri ošabno.

Bakulávaliká.

Povédala sem samo to, kar sem imela povédati.

Málaviká.

Sem li tebi draga?

Bakulávaliká.

Ne samo meni.

Málaviká.

Komu pa še?

Bakulávaliká.

Tudi kralju, ki zna sako krepost ceniti.

Málaviká.

Ti govoriš neumno; teh uprav nimam.

Bakulávaliká.

Tega ti ne verjamem, kajti blede in oveneli udje kraljevi govore nasprotno.

Nipuniká.

To je prva pametna beseda, ki jo je govorila deklica; saj sem uže skorej obupala nad njo.

Bakulávaliká.

Ljubezen je treba z ljubeznijo vzprejeti; po tem načelu dobrih se ravnaj.

Málaviká.

Go oriš li iz lastnega nagiba?

Bakulávaliká.

Ne; to so kralja ljubeznipolne besede, ki mi jih je povedal brahmanec.

Málaviká.

Če mislim na kraljico, moje srcé ne more nad gojiti.

Bakulávaliká.

Kdo si ne natakne manginge mladike za uho, boječ se bečel, ki ga obletavajo?

Málaviká.

Uprav ti zlobnica, mi ga natakneš.

Bakulávaliká.

Podobna sem cvetici, ki nosi moje ime; čim bolj se jo drgne, tim prijetniše diši.

Kralj.

Lepó, lepó je to, kar govoriš;
Beseda tvoja, ki na prvo je

Spoznala njezino srcé, potém
Nalogo izvršila spretno, in
Zlomila trdovratni njen upor;
Beseda ta je vso jo zmagala:
Zares ljubáv odvisna je od tega,
Ki pošlje se, da bi nam javil jo.

Iravatî.

Glej. kako leno je Bakulâvalikâ Mâ
laviki nogo okrasila.

Nipunikâ.

Nagovarjanje omaja tudi stalnega.

Iravatî.

Po pravici se je tedaj moje srcé balo;
zdaj poznam razmere in morem premiš-
ljevati, kaj mi je dalje vkrenoti.

Bakulâvalikâ.

Tudi druga noga je okrašena; zdaj
jej še hočem nanožnice nataknoti. (*Stori
to*). Vstani in izvrši povelje vladaričino,
da razcvete ašoka.

Iravatî.

Si slišala, da je govorila o kraljičinem
naročilu? Kaj bo tedaj?

Bakulâvalikâ.

Tukaj le stoji, z rudečico oblit in
pričakuje zaužitka . . .

Mâlavikâ.

Kdo? Gospod?

Bakulâvalikâ (smebljaje se).

Ne gospod, nego mladika, ki visi ob
ašokovej veji: natakni si jo za uho. (*Mâ-
lavikâ kaže da je pobila*).

Vidušaka.

Si li slišal?

Kralj.

Kar se, prijatelj, je zgodilo zdaj,
Edino to je prav zaljubljenim.
Osobi dve če družite se kdaj,
Ljubeča in pa hladna prav močno,
Užitek pravi to nikakor ni!
Milejša slast je, če pogineta
Oba, enako ki se ljubita
Pa oh! se družiti ne moreta

*(Málaviká si vtakne mladiko za uho in prav
ljubko nogo položi na ašoka).*

Drevesu vzela je mladiko in
Podala mu nogé, ker se ga je
Dotaknila, obema na korist;
Oh žal in joj, jaz pa ubožček sem!

Málaviká.

Ali bomo imele vspeh, da sve častile
drevo?

Bakulávahá.

Saj tvoja krivda bi ne bila; ašoka bi
moral biti celo brez vseh kreposti, ko bi
se obotavl al razcvesti, ker si ga počastila
z nogó!

Kralj.

Če zdaj, ašoka, ne razcveteš koj,
Ko se te deva je dotaknila
Z nogó, prenežno kakor lotuszal,
Z nogó, okrašeno z nanožnico,
Potém zastonj gojiš želje, ki so
Enake željam mož zaljubljenih.
Prijatelj dragi, stopil bi rad k njej,
Besede sladke bi rad pravil njej!

Vidušaka.

No, stopi, jaz se pa hočem pošaliti.

Nipunikâ.

Vladarica, kralj prihaja.

Irâvalî.

Na to je moje srcé kar z početka mislilo.

Vidušaka (pristopivši).

No, povéj ali se doha a, ob dragega prijatelja kraljevega z levo nogo butati?

Obe (vstrašeni).

Oh, kralj je!

Vidušaka.

Bakulâvalikâ, zakaj se temu nisi ustavljala, čeprav si to védela, da je to neskromno početje? (*Mâlavikâ se boji*).

Nipunikâ.

Slišiš vladarica, kaj ta Gautama tu počinja?

Irâvalî.

Kako bi mogla inâče ta štoklja živet?

Bakulâvalikâ.

Ona je izvršila kraljičino povelje in se ni pregrešila; kralj tedaj naj odpusti (*pade na kolena in tudi Mâlaviko k temu primora*)

Kralj.

Če je temu tako, si brez krivde, vstani.

Vidušaka.

Takó se dohaja; kraljici ide čast.

Kralj.

Tc ne boli prenežna noga zdaj,
Ašoka ker si se dotaknila?

Mladiki lotusovi slična je
Ti nožica, drevó pa je trdó.

Málavikâ (se sramuje).

Irâvatî.

Srcé gospodovo je mehko kot sveže
maslo.

Málavikâ.

Bakulâvalikâ, pojdi; naznanive kra-
ljici, da sve njen nalog izvršile.

Kralj.

Dobro; poslušaj pa še poprej mojo,
ker sem vender enkrat priložnost vlovil,
da ti jo objavim.

Bakulâvalikâ.

Poslušaj jo pazno.

Kralj.

Že dolgo, oh! se mi pokazal ni
Veselja cvet, predraga deklica!
Objemi me, nebeška deva in
Izpolni tajne želje mi srcá!

Irâvatî (naglo pristopivi).

Le izpolni le; zlati ašoka ne kaže
cvetja, pa ta le je uže zopet razcvel!

(Irâvatîjo zapazivši se vsi vstrašijo).

Kralj (tiho Vidušaku).

Prijatelj dragi, kaj mi je zdaj storiti?

Vidušaka.

Tvoje hitre nogé te naj rešijo; druge
pomoči ni.

Irâvatî.

Bakulâvalikâ, to je lep začetek to.
In ti, Málavikâ. le izpolni željo gospodu le.

Obe.

Odpusti kraljica! ali je to naša krivda, če kralj ljubi?

(Odstopite).

Iravali.

Zarés, možém pač ni zaupati. Tako tedaj v prsi meč zasadiš tvoje zvesti soprugi, ki je zaupljivo prišla sem vero vaje tvojim hinavskim besedam. Tega bi si pač ne bila mislila, da bom pala kakor brezskrbna srna, katero je lovčev klic privabil sem!

Viduška 'na libem kralju).

No. zini kaj! Zakaj ne govoriš? Če se tata zasači pri zločinu, mora reči, da se je učil zidove predirati.

Kralj.

Predraga, z Mâlaviko nimam ničesar opraviti. Malo le sem se zabaval ž njo, ker tebe dolgo ni bilo!

Iravatš.

Tebi ne verujem nič! Ali nisem sama videla, v kolikej meri si se zabaval. Inače bi jaz v svojej žalostj ne ravnala takó.

Viduška.

Prijaznosti gospodovej se vender ne smeš tako ustavljati! Videl je blizo služinčad in se z njo začel razgovarjati: samo to mu je treba odpustiti; sploh pa imaš ti razsoditi.

Iravatš.

To bi naj bil razgovor? Zakaj se pa neki sploh jezim? *(Ježna se odpravlja).*

Kralj ide za njo).

Odpusti draga!

(Razvezujoči se pas zadržuje Irávatijo v hoji).

Mila moja, besede zaljubljenega moža
prezirati se pač vender ne dohaja.

Irávatí.

Hudobnež ti! Tebi ni zaupati.

Z besedo to: „Hudobnež ti“ naj ti

Nevolja do vrhunca prikipi.

Gléj, draga, pas ti pada sam do nog,

In milo prosi te: „Odpusti mu“.

Irávatí.

Tudi ta peklenšček ti prihaja na po-
moč. *Pas zgrabivši hoče kralja bítí).*

V solzé vtopljená in prav jezna

Močno me hoče s pasom bítí zdaj,

Sè pasom zlatim, ki jej leze z ledij,

Ter mi prihaja uprav na pomoč!

Enaka megli je, iz ktere šviga

Zareči blisk na goro Vindhja tja.

Irávatí.

Kaj, ali me še hočeš dalje zasmeho-
vati?

(Irávatí roko sè pasom vred nagne).

O draga, ki te kodrašti lasje

Krasé, zarés li nagneš ti rokó,

Ki na me si jo vzdignola jeznó?

Kako si mila zdaj, o ženica,

Ko te je grozna jeza minola,

In ko se ne srdiš več, milica!

(Pade na kolenu pred njo).

Irávatí.

To niso noge Málavikine, ki bi ti
vzbujale sladko koprnenje!

(Odide se služabničo).

Vidušaka.

Vstani; ni se te vsmilila.

Kralj.

(Vstavši se ogleduje se za Iravatíjo).

Oh, je zares odšla predraga?

Vidušaka.

Veséli se, da je odšla, ne odpustivši ti krivde. Odstraniva se takoj, da ti ne škoduje, vrnivši se, kakor Mars, če se vračajoč zvezdam bliža.

Kralj.

Kakó krivična vender je ljubáv!
Upráv sêdaj še čutim le, da mi
Srcé je vnela draga ženica,
Ko me ponosno tu odbíla je;
Ljubáv edina to storila je.
Priatelj dragi, hodi zdaj z menoj,
Pomagaj mi, kakó le znaš in vêš,
Da zopet se sprijaznim z dragico.

(Odideta).

(Konec tretjega dejanja).

Četrto dejanje.

(Kralj nastopi otožen in vratarica).

Kralj (za se).

Drevó ljubezni, ki se je močno
Takrát že bilo vkoreninilo,
Pohotno ko poslušal sem, kar so
Prekrasna usta pravila sladkó; —
Drevó, mladike ki pognalo je,
Ko so jo željno gledale očí; —
Drevó, ki cvelo je, ko sem prejel
Za roko jo, drhtečo v roki se; —
Drevó to daj mi vender že enkrat
Uživati življenja milo slast.

(Glasno).

Prijatelj, Gautama!

Vratarica.

Zmaguj, gospod, njega ni tukaj.

Kralj (za se).

Uže vém, poslal sem ga, da bi zvedel kaj o Málaviki.

Vidušaka (nastopi).

Zmaguj, kralj zmaguj!

Kralj.

Džajasena, pozvédi kje da je kraljica
Dhârinija, in ali so jej noge uže ozdravele

Vratarica.

Kakor zapoveduješ, kralj. (*Odide*).

Kralj

Povéj no, Gautama, kako se počuti
moj srček, tvoja prijateljica?*)

Vidušaka.

Kakor kukavica, katero je vlovila
mačka.

Kralj (skrbno).

Kakó to?

Vidušaka.

Dhârinija, mačka, jo je v klet, v žrelo
vrgla.

Kralj.

Je to storila, ker je zvedela, da sem
jaz občeval ž njo?

Vidušaka.

Gotóvo.

Kralj.

Kdo mi je tako sovraž, da je kraljico
vjezil?

Vidušaka.

Poslušaj gospod! Parivrâdžikâ mi
propoveduje: »Včeraj je prišla Irâvati k
bolnej kraljici in je vprašala, kako se
počuti; pri tej priliki jo Dhârinî vpraša:
»Zakaj nisi okrašena, kraljeva ljubljenska?«
Ona je potem žalostna odgovorila: »Zakaj
se krasiti, saj je kralj služabnici naklonjen«.

Kralj.

Če je še tudi izid neznan, se človek

*) Nežen in dostikrat rabljen izraz za ljubica.

mora uže zarad tega poročila za Málaviko bati.

Vidušaka.

Ko je Dhârinî dalje v njo silila je vse zvedela, kar si ti, prijatelj, zagrešil.

Kralj.

Zakaj neki Irâvatî svojo jezo takó dolgo kuha; pa pripoveduj dalje.

Vidušaka.

Kakor dve kačji deklici v Pâtali*), takó bivate uklenjeni Málavikâ in Bakulâvalikâ v podzemeljski kleti in ne gledate solnčnih žarkov.

Kralj.

Prijetna pevka kukavica in
Bučelica, ki ljubi mangino
Drevó, zbežale ste u starega
Drevesa duplo, ker ste močno se
Vstrašile burje pihajoče in
Pa deža, ki ni prišel v pravi čas.
Prijatelj dragi, al pomoči ni,
Da iz temote bi jih rešila?

Vidušaka.

Kako bi se moglo to zgoditi? Kraljica je Mâdhaviki, njujni čuvarici strogo ukazala, da šmentanih deklic ne sme izpustiti, če jej ne pokaže njenega pečatnega prstana.

Kralj (zdihovaje, nezmožen premišljevati).

Kaj je tu storiti?

Vidušaka (premišljevaje).

Pripomoček, pridi mi na um. — Vtegnil

*) V podzemeljskem svetu.

bi naju kdo slišati, ki je skrit, teda iti to povém na uho. (*Priblížavši se mu*). »Tako nekako«.

Kralj.

Dobro si to reč izmislil; zdaj pa glej, da se tudi izvrši.

Vratarica (nastopi).

Na svojei blazinici počiva kraljica na prezračnem kraju; služabnice jej namakajo nogo v sandalnovej vodi in Parivrádžikà jo zabava sè pripovedkami.

Kralj.

Zdaj je čas primeren, da jo pohodim.

Vidušaka.

Dobro; tudi jaz hočem to storiti, pa sè praznimi rokami tega ne morem.

Kralj.

Džajaseni tudi kaj odkrij.

Vidušaka (jej na uho).

Tako nekako. (*Olstopi*).

Kralj.

Džajasena, pokaži mi pot do terase.

Vratarica.

Tu sém, tu sém, gospod!

(*Kraljica na mehkei postelji ležeč, Parivrádžika in spremstvo v primernej daljavi*).

Kraljica.

Kakó krasna je pripovedka! O svetnica, dalje, dalje.

Parivrádžikà (oziraje se).

Hočem dalje pripovedovati. A, tu le prihaja kralj Vidišanski vladar.

Kraljica.

Za res, gospod? (*hoče vstati*).

Kralj.

Dovolj je vljudnosti, ki ti mora delati težave

Ne trudi se, predraga, da bi me
Pozdravljala. Nogó, ki zló teškó
Nanožnie zlati kras pogr~~e~~ša zdaj,
Nogó počiva ki na klopici
Premehki, za-njo le pripravljeni,
Ne trudi več, pa tudi mene ne.

Parivrâdžikâ.

Zmaguj, zmaguj!

Kraljica.

Zmaguj, soprog, zmaguj!

Kralj se nakloni Parivrâdžiki in séde.

(*Vidušaka nastopi žalosten; mezinec mu je pokrit
z brahmansko prvico*).

Vidušaka.

Reši me, reši, kača me je piknola.

(*Vsi se vstrašijo*).

Kralj.

O velika nezgoda! Kje si se pa klatil?

Vidušaka.

Šel sem v vrt po cvetlice, da bi se
kraljici naklonil. Reši me, reši!

Kraljica.

Joj, joj! Jaz sem tedaj vzrok, da se
nahaja brahmanec v smrtnej nevarnosti!

Vidušaka.

Stegnoj sem roko po ašokinih cvetkak:

takoj me piči smrt v podobi kače, ki je
prilezla iz dupla. Tu le ste rani.

Parivradžikā.

Na prvo je treba rano izrezati: takó
govoré učene knjige. Tu se tedaj naj
stori.

Izreži rano, če še sveža je;
Pa tudi paliti jo sméš, da se
V skeleči rani koj ustavi kri;
To pripomočki krepki so zares.

Kralj.

To je opravilo zdravnika za strupene
rane. Džajasena, Dhruvasiddhi naj takoj
pride.

Vratarica.

Kakor velévaš, gospod!

Vidušaka.

Oh in joj, huda smrt me je zgrabila!

Kralj

Ne boj se tako močno; kačji pik ni
vselej strupén.

Vidušaka.

Kako bi se ne bal? Udje mi uže vsi
klopočejo. (*dela, kakor da bi ga zvižalo.*)

Kraljica.

Oh, oh, uže ga zviža! Podprite ga.

(*Služabnica ga skuša podpreti.*)

Vidušaka. (Kralju).

Bil sem ti priatelj od mladih nog;
skrbi vestno za mater mojo, ki zdaj svojega
sina zgubi.

Kralj.

Ne bój se nič; zdravnik te v kratkem ozdravi; pomiri se!

Džajasenâ (nastopi).

Kralj, Dhruvasiddhi velevala, da se Gautama k njemu prinese.

Kralj.

Haremski sluge ga tedaj naj h Gautamu spravijo.

Vidušaka.

Kraljica, če ostanem na življenju ali ne odpusti mi, če sem se kralju na ljubo o čem pregrešil.

Kraljica.

Bog ti daj še mnogo let! (*Vidušaka in vratarica otideta.*)

Kralj.

Revež je po naravi silno bojazljiv; še od Dhruvasiddhija ne pričakuje zdravja, ki svoje ime vendar po pravici nosi.

Džajasenâ (nastopi).

Po Udakumbhovem prepisu se mora tukaj kačji pečatni kamen rabiti; iščite ga torej. Zmaguj, kralj, zmaguj. Dhruvasiddhi poroča.

Kraljica.

Tukaj le jo, pozneje mi ga pa moraš vrnoti. (*mu ga da*)

Kralj.

Takój ga nesi tje, da ga brž ozdravite.

Džajasenâ.

Kakor, gospod, velelaš.

Pariivradžika

Kakor jaz slutim, Gautamova rana ni strupena.

Kralj.

Da bi le takó bilo.

Džajasenà (nastopi).

Zmaguj, kralj. zmaguj! Šrupena moč se je zgubila in Gautam i je zopet ozdravel.

Kraljica.

Srečna sem zdaj, da me krivda ne zadene.

Džajasenà.

Minister Vârhataka je tukaj, ki nanznanja, da ima mnogo vladarskih zadev rešiti; račite tedaj dovoliti, da se vam pokloni.

Kraljica.

Da, le idi in srečno dovršita opravila.

Kralj.

Na tem kraju solnce preveč pripeka; zanesite blazinico kam drugod.

Kraljica.

Deklice, izvršite povelje kraljevo.
(*odide se spremstvuom*)

Kralj.

Džajasenà, pelji me po skrivni poti na vrt.

Džajasenà.

Tukaj le, tukaj!

Kralj.

So se Gautamu želje izpolnile?

Džjasenâ.

Gotovo.

Da si se mi dozdéva, da načrt,
Ki sem izumil ga, premore me
Privesti zdaj do cilja vseh željâ,
Pa vender le sreé mi tare dvom
In strah prevlada me, da mi
Ne splavajo po vodi nade vse!

Vidušaka (nastopi).

Zmaguj, gospod, zmaguj! Sreča pri
haja do vrhunca!

Kralj

Džajasenâ, tudi ti opravi svoj posel.

Džajasenâ.

Kakor velelaš, gospod. (Odide.)

Kralj.

Gautama, Mâdhavikâ je inâče takó
vestna; ali se nič ni obotavljala?

Vidušaka.

Zakaj bi se obotavljala? Saj je videla
kraljičin prstan.

Kralj.

Ne govorim o pečatu; pa ni prašala,
zakaj ste obe zopet izpuščeni, in zakaj
je kraljica ravno tebe poslala, pa nikogar
od svojih ljudi?

Vidušaka.

Prašala je; dasi sem bedak, pa sem
vender imel pameten govor takoj pri-
pravljen. Rekel sem jej da po mnenju
astrologov tvoje zvezdi preti nesreča; da
jo odvrneš, če izpustiš vse vjetnike.

Kralj (veselo).

Dalje dalje.

Vidušaka.

Ker se je pa kraljica Iravatije bala, je to slišavši mene poslala, da bi se videlo, kakor da bi bil ti naročil jih iz pustiti. To se je jej tudi primerno zdelo in tako se je potem zadeva vršila.

Kralj (Vidušaka objemši).

Vidušaka moj dragi, to užé
Sprevidim zdaj, da ljubiš me močno.
Prijateljev prebistra pamet koj
Izmisli sredstva, da pomaga nam;
Pa tudi poti najtežavniše
Pokaže nam prijateljev ljubáv.

Vidušaka.

Ne obotavljaj se. Málaviko in njeno prijateljico sem pustil pri vodni hiši in sem tebi naproti hitel.

Kralj.

Dobro, hočem jo pozdraviti, hodi naprej.

Vidušaka.

Tu sem le, gospod, tu sem. (*Hodita sem ter tja*). Tu le je vodna hišica.

Kralj (v skrbah).

Tu le prihaja Čandrika, služabnica Iravatina in pobira rožice. Skri-va se malo za zid.

Vidušaka.

Zarés: tatovi in zaljubljeni se pred mescem skrivajo.

(*Oba storita kakor povedano.*)

Kralj.

Kako bi me neki tvoja prijateljica pričakovala? Hodi, hočeva je iz line opazovati.

Vidušaka.

Dobro.

(Oba stojita in gledata).

(Málaviká in Bakulávaliká se prikažete).

Bakulávaliká

Pozdravi kralja, ki ga tam zadej vidiš

Kralj.

Kaže jej, kakor slutim, mojo sliko.

Málaviká (veselo).

Poklanjam se ti; *(proti durim gledaje, žalostno)*. Prevarila si me.

Kralj.

Z veseljem opazujem, kako se

Raduje deva in pa žalostí.

Čutila, ki jih izražuje lotus,

Ko vzhaja solnce ali gre v zatón,

Čutila prav nasprotna kaže nam

Obraz device, jasen pa temán.

Bakulávaliká.

Saj je to gospodova slika.

(Obe padete na kolena).

Zmaguj, gospod zmaguj!

Málaviká.

Ko sem onidan blizo njega stala, mi njegov pogled nikako ni tako ugajal — bila sem prestrašena — kakor zdaj, ko ga gledam samo na sliki

Vidušaka.

Si slišal? Ali ne sledi iz tega da te

ona še ni tako na tanko pogledala, kakor ti njo? Zastonj se tedaj ponašaš z mladostjo, kakor jerbas z dragocenostmi, ki so v njem.

Kralj.

Če je močno i zvedav ženski spol,
Je vender blag pa nežen in pošten!
Prav rado misli si deklé, kakó
Je z ljubčekom kramljalo prvokrat;
Naravnost vender pa na dragega
Ne gleda tjé, ker se sramuje še.

Málaviká.

Prijateljica, kdo pa je ta, katero kralj tako poželjivo po strani pogleduje?

Bakulávaliká

No, to je Irávatí, ki poleg njega stoji

Málaviká.

Kralj se mi ne zdi uljuden, ker vse žene zanemarja in samó enej v obraz gleda

Bakulávali á (za se).

Ona bo še sliko gospodovo smatrala za gospoda samega in se še vjezi; hočem se malo ž njo pošaliti. Prijateljica, saj je gospodova ljubica.

Málaviká.

Pa zakaj se mučim s tem? (*Se obrne nevoljno na stran.*)

Kralj.

Gléj, gléj, prijatelj dragi, deklico,
Kakó se v jezi lice jej kremži,
Da kruši se znamenje barvano
Na čelu. Gléj, kako prespretno zdaj
Predstavlja devo, jezno prav močno;
Učitelj bistri jo je naučil.

Vidušaka.

Zdaj se bo zgodila sprava.

Mālavikā.

Častni Gautama spremlja gospoda.
(*Hočem se povrnoti na svoje prvo mesto*).

Bakulāvalikā (*zaдрžuje Mālaviķo*)

Ne, ne prijateljica, ti se še jeziš. In
zarad tega ne smeš kralja pogledati.

Kralj.

Predraga, z lotusovimi očmi,
Zakaj jeziš se radi djanja, ki
Na sliki le nahaja se? Ne vlaš,
Da tebi sami služim, dragica?

Bakulāvalikā.

Zmaguj, gospod, zmaguj!

Mālaviķā (*za se*).

Zakaj sem se jezila na gospodovo
sliko. (*Sramežljivo roke sklene*).

Kralj (*je v zadregi zarad ljubezni*).

Vidušika.

Zakaj pa tukaj stojiš in se ne brigaš
za nič.

Kralj.

Tvoje prijateljici ne morem zaupati.

Vidušaka.

Na kaj se upira tvoje nezaupanje?

Kralj.

Če kdaj pokaže se mi pred očmi,
Takój pa zopet že kot blisk zbeži;
Če nežno stvarco stisnem na srce,
Izvi je urno mi se izpod rok.
Kakó le moglo moje bi srce,
Ki se prevarilo je tolikokrat

Zaupanje imeti zdaj do nje?
Oh, srce moje, to ti je gorjé!

Bakulâvalikâ

Dostikrat se je gospod uže bil pre
varil; glej tedaj, da ga navdaš s zaupanjem.

Mâlavikâ.

Jaz re ica pa si še v san'ah nisem
domislila, da bi se mi dva mogla kdaj
združiti.

Bakulâvalikâ.

Odgovori jej. gospod!

Kralj.

Zakáj bi odgovarjal, deklica?
Pri ognju, kâmu*) ki gori na čast,
Predám se sam prelubi deklici,
Ne kót gospód, ampak kot sužen njen.

Bakulâvalikâ.

Gospod zahvaljujem se ti za to milost.

Vidušaka (hodi skrbno okoli).

Glej Bakulâvalikâ, srna hoče mladike
asokove a drevesa oplodati, odpodiva jo.

Bakulâvalikâ

Dobro (*se napoli*).

Kralj.

Zdaj me moraš skrbno varovati.

Vidušaka.

Tega pač Gautamu nikakor ni treba
praviti.

Bakulâvalikâ.

Častni, jaz se hočem tu'aj le skriti,
ti pa pazi pri durih.

*) Bog ljubezni.

Vidušaka.

Dobro.

(Bahulāvalikā odide).

Na te kristalne stebre se hočem nasloniti. *(Stori tako).* Kako prijetno se da potipati kamen tako izredne lepote. *(Zadremlje).*

(Malavikā stoji v zadregah).

Zakáj se obotavljaš, dragica,
Se z menoj družiti, ki zlo gorkó
Te ljubim dolgo že? Okleni se
Okolj vratú mi in osreči me!
Le misli si, da jaz sem mango, ti
Pa atimukta, ovijalnica.

Málavikā.

Kraljice se preveč bojim; ináče bi rada to storila, česar si sama prav gorkó želim.

Vidušaka.

Ne boj se, draga, ne boj se.

Málavikā (očitovaje).

Ti mi praviš, da se mi ni treba bati, sam pa si se bal, ko si kraljico zagledal!

Prirojena je bila to uljudnost;
To vselej bil je knežji običaj.
Málavikā, le tebe samo ljubim,
Ljubáv mi tvoja je življenja vir
Edini! Vzami, draga me in vsliši
Ljubezni sladki glas, o milica *(Jo objame).*

(Malavika se ustavlja)

Kako vablivo vender je deklé,
Če sramežljivo ti umika se!
Skrbnó odriva mojo si rokó,
Ki rada bi razvezala jej pas;
Z rokama brani si kipeče prsi.

Ko deklico objemljem prav strastnó.
Obrazek mili pa na stran obrača,
Ker skušam jo poljubiti gorkó!
Kot da bi vslišala mi tajne želje,
Tako osreči me, odrekaje.

(Irávatî in Nipunikâ nastopile).

Irávatî.

Ali je to res, kar ti je Čandrikâ pravila, da je častnega Gautama samega videla na terasi vodne hiše?

Vidušaka.

Bi ti li jaz bila to inače sporočila?

Irávatî.

Hodive tedaj tjá; najpoprej pa hočem poprašati dragega prijatelja, svojega sopruga, kako se mu godi, ko je rešen smrtnega strahu?

Nipunikâ.

Mislim, da še hočeš nekaj drugzega povedati.

Irávatî.

Prav imaš; soproga na sliki hočem pomiriti.

Nipunikâ.

Zakaj na sliki, zakaj ne njega samega?

Irávatî.

Ali je soprog, ki je srcé drugej dal, bolji od naslikanega?

Nipunikâ.

Tu le hodi za menoj, vladarica.

(Služabnica Dhârinîje nastopi).

Služabnica.

Zmaguj, vladarica! Dhàrinî poroča:
Da bi tvoj ugled poveličala, sem Mâlaviko
s prijateljico vred v verige vkovala; če
želiš, naznanim to kralju.

Irâvatî.

Štori to, Nagarikâ; kako bi jaz mogla
prekositi dobroto vladarice? S tem mi je
skazala svojo milost, da je služabnice
kaznovala; kdo drugi kakor ona me osreči
s to naklonjenostjo?

Služabnica.

Tako hočem poročati. (*Odide*).

Nipunikâ (hodeč sem ter tje).

Tukaj pred durmi vodne hiše leži
častni Gautama kakor bik na javnem
trgu*).

Irâvatî.

Oh, nesreča! morde je nekaj strupa
še v njem ostalo?

Nipunikâ.

Obraz mu kaže zdravo barvo; saj ga
je Dhruvasiddhi ozdravil; ni se tedaj treba
bati. —

Vidušaka (v spanju govori).

Gospica Mâlavikâ — —

Nipunikâ.

Si slišala? Ta požrešnež, ki vedno le
o jedilih govori, je ves čas napolnjeval

*) Ob ženitvanju in drugih prilikah Indi radi
dajo prostost bikom, ki se potem po trgih in ulicah
vlačijo sem ter tje. To je Indom zaslužno delo.
Böhtlingk, Indische Sprüche št. 1475.

svoj trebuch z darilnimi pogačami in sanja zdaj o Málaviki.

Vidušaka.

Izpodrini Irávatijo.

Nipunikâ.

To pa je vender odveč. Brahmanskemu fantalinu, ki se kač boji, hočem z njegovo lastno zakrivljeno palico nekoliko jih naložiti.

Irávatî.

Ta hudobnež pa tudi zasluži, da ga kača piči.

(Nipunika vrže palico na Vidušaka)

Vidušaka (nagloma se zbudi vši).

Oh in joj! kača je padla ná me.

Kralj (pristopivši).

Prijatelj, ne boj se, ne

Málavikâ (za njim stopajoč).

Ne idi tako hitro ven; on pravi, da je kača tu.

Irávatî.

Kaj vidim? Tudi sprog hiti sem?

Vidušaka (smehljaje se).

To je samo palica; to uže vídim, da je ta strah kazen za to, ker sem kače razžalil, ko sem še sê ketakovim trnjem zbodel in povédal, da so me kače piknile.

Bakulávalikâ (naglo nastopi)

Ne hodi dalje, gospod! Tukaj le nekaj leži, kar je kači podobno.

Irávatî (naglo se kralju bližaje).

Ker sta se po dnevu sešla, sta gotovo

priliko imela, da sta brez ovir svoje želje izpolnila?

(Vsi se prestrašijo, Irávaltjo zapazivši).

Kralj.

Na taki način me še nisi pozdravila.

Irávatš.

Zdaj si svojo obljubo vender izpolnila.

Bakulávaliká.

Ali se po žabjem reglanju da gospod nebes motiti, da ne bi razveselil zemlje z deževjem*)?

Vidušaka.

Ne ravnaj tako. Samo vsled tega, da te je kralj videl, je pozabil, da si odbila njegovo pokoro.

Irávatš.

Kaj mi je storiti, dasi sem jezna?

Kralj.

Nikdár ti ne pristoja jeza brez
Povóda, draga; zakáj se ti obráz
Brez vzroka je nakremžil prav jeznó?
Kakó le zatemniti more se
Presvetla luna v črni. noči kdáj,
Če meju solncem in zemljó stoji?

Irávatš

Zarés brez povóda; prav imaš, če tako govoriš. Če bi se še jezila, da druge to dobé, kar se mene dohaja, potem zaslu-žim posmehovanje.

*) Ravno tako se tudi kralj ne briga za to, kar mé želimo, in stori, kar mu je drago; naju tedaj ne zadene nobena krivda.

Kralj.

Ti krivo sodiš, kraljica: v istini ne vidim povôda, da se jeziš; kajti:

Če se služinčad tudi pregreši,
Ne vrzi v ječo je na praznike.
Izpustil sem tedaj ti deklici,
Prišli ste, da se mi zahvalite

Irâvatî.

Nipunikâ! Sporoči kraljici: »Znam tvojo dvojezičnost«.

Nipunikâ.

Dobro. (*Odide*).

Vidušaka (za se).

Nesreča se je pripetila; golobica, ki je ušla sponam, je mački prišla pred oči.

Nipunikâ (nastopi).

Vladarica! Madhâvikâ, katero sem slučajno srečala, mi je pripovedovala, kako reči stojê. (*Pové Irâva'îji nekaj na uho*).

Irâvatî (za se).

To se zлага. Ta fantalin brahmanski jo je bil skuhal (*pogleda Vidušaka*). (*Glasno*). S tim je dokazal svojo modrost on, ki mi je tajni svetovavec v ljubezenskih zadevah.

Vidušaka.

Če bi jaz smel samo edno modro besedo tukaj ziniti, bi se gospôd ne obotavljal toliko.

Kralj.

Kako se morem iz te sitne zadrege rešiti?

Vratarica (naglo nastopivši).

Kralj! ko je kraljičina Vasulakšmî

igraje se za žogo letela, jo je rujava mrkavica zelo prestrašila; zdaj sedi na kraljičinem krilu in se od strahu trese, kakor šiba na vodi in ne more besedice ziniti.

Kralj.

To je hudó.

Iravati.

Hiti, gospod jo tolažiti, da jej ne bode huje.

Kralj.

Jaz jo uže spravim do zavesti.

Vidušaka.

Dobro si jo pogodila, žolta mrkavica, dobro. Ti si reila svojo stranko.

(Kralj, Vidušaka, Iravati, Nipuniká in vartarica odiaejo).

Málaviká.

Srcé mi utriplje, ko na kraljico mislim. Rada bi vender vedela, kaj mi preti od nje. —

(Za kulisami).

Čudno, čudno! Predno je še pet dni minolo, je uže razcevel zlati ašoka; to moram takoj kraljici naznaniti.

(Obe poslušate veselo).

Bakulávaliká.

Naj se prijateljica tolaži; kraljica iz polni obljubo svojo.

Málaviká.

Hočem takoj za vrtnarico oditi.

(Konec četrtega dejanja).

Peto dejanje.

(Predigra).

Vrtnarica.

Oltar iz zemle sem izkopala za zlati ašoka po navadni šegi; zdaj pa hočem kraljici naznaniti š., da sem izvršila njen nalog. *(Sem ter tja hodeč)*. Da bi se vender zdaj osoda Mâlavike vsmilila! Jezi se kraljica nad njo; zdaj bo pa gotovo mi lostna, ko zlati ašoka cvete. Kje neki je kraljica? *(Gleda sem ter tje)*. Tu le pr haja iz grada grbavec, ki jej vodi hišno gospodarstvo, in nese v roki zapečatan jerbas; njega hočem vprašati.

(Grbavec nastopi. kakor povedano).

Vrtnarica.

Sârasa, kam pa greš?

Sârasa.

Vrhovnemu brahmanceu prinašam ta dar za brahmance ki so učitelji vednosti, kot mesečni stalni donesek, da morejo živeti.

Vrtnarica.

Zakaj pa?

Sārasa.

Kraljica je slišala, da je vo skovodja njenemu sinu, prestolonasledniku izročil varstvo čez kraljestvo, da more živeti; kraljica mu pošilja 800 rumenjakov.

Vrtnarica.

Kje pa je kraljica?

Sārasa.

V slavnostni dvoranî sedi; pisar jej čita list, ki ga je brat Virasena poslal iz Vidarbhske dežele.

Vrtnarica.

Kaj se novega pripoveduje o Vidarbhskem kralju?

Sārasa.

Kraljeva vojna pod poveljstvom Virasenovim je Vidarbhskega kralja premagala; svojega strica Mâdhavasena je rešil spon in h gospodu poslal z bogatimi darili, dragocenimi zakladi in z mnogimi robkinjami; med temi se nahajajo deklice, ki so v umetnostih dobro podučene. Ta posel, ki to poroča, bo javelne zdaj pri zaslišanju pri kralju.

Vrtnarica.

Idi in opravi svoje delo. (*Obe odidete*).

(*Konec predigre*).

(Vratarica nastopi).

(Vratarica).

Kraljica, obhajajoča ašokov praznik,
mi je veléla, naj soprogu sporočim,
da bi ona ž njim vred rada ašokovo drevo
ogledovala, kako razcveta; tukaj ho-
čem kralja počakati, ki še sedi v sodnej
dvorani. *(Hcdi sem ter tje).*

(Za kulisami).

Slava kralju, čigar kaznovalni meč se
suče nad glavami sovražnikov.

Prvi.

Enak prijaznemu bogu ljubezni,
— Ti sam pa vendar nisi brez telá, —
Uživaš spomlad v Vidišanskih vrtih,
Poslušáš petje tu kobilovo.
Sovražnik tvoj pa se uklanja tam
Na reki Váradi vojakom zdáj,
Ki si poslal je tje; umika se
Takó i steber oroslanom še.

Drugi.

Bogóvom slični pevci, ki junake
Prav gorko ljubijo, izvolijo si
Za predmet svojih pesni to, kar ti
In Višnu delata, in pojejo

Različne pesmi: zmagali so pa
Vojaki tvoji Vidarbhanskega
Vladarja, Višnu pa si je s pestjo
Ruhminijo priboril za ženó!

Vratarica.

Glas zmagovalčev naznanja, da se je
kralj napotil sem: jaz pa hočem na stran
stopiti in pod velikim obokom terase po-
čakati.

(Kralj nastopi z Vidušakom)

Kralj.

Ko mislim na predrago, ki se ji
Približati ne morem, in ko slišim
Vidarbhcana da moji zmogli so,
Se veseli in žalosti srcé;
Saj je enako lotosu, ko ga
Poletni dež opral je prav močno.

Vidušaka.

Uže vidim, da boš še popolnem srečen.

Kralj.

Kakó to?

Vidušaka.

Danes je rekla Dhâriní Kaušikíji: »Če
se hočeš pobahati s tem, kako znaš de-
klice krasiti, pokaži mi tedaj Málaviko v
ženitvanskej opravi. Málavikâ pa je tudi
v resnici posebnó lepó opravljena. Morda
izpolni vladarica tvoje želje.«

Kralj.

Prijatelj, ti morda vsled tega takó
sodiš, ker ti je Dhârinija do zdaj še vse
želje izpolnila.

Vratarica (pristopivši).

Zmaguj, vladar! Kraljica naznanja:

»S taboj vred želim krasoto razcvetajočega
ašoka ogledavati.«

Kralj.

Ali je kraljica tam?

Vratarica.

Da. Druge žene, katere je razveselila
po primerni vljudnosti, je poslala nazaj,
z Málaviko pa in z drugim spremstvom
pa pričakuje kralja.

Kralj (z veseljem Vidušaka pogleduje).

Džajasenâ, idi naprej!

Vratarica.

Tukaj le sem. gospod!

(Vsi hodijo sem ter tje).

Vidušaka (oziraje se okolo).

Prijatelj, vidi se že na vrtu, da je
spomlad nekaj zgubila od svoje mladostne
moči.

Kralj.

Takó je. Sadje kurakovo*)

Je zrelo in razpoka spredaj že;

Mladike sahakârove**) vené;

Tako se bliža koncu svojemu

Spomladi kras in napolni sreč

Sè tugo bitko in sè žalostjo.

Vidušaka.

Ašoka tako izgleda v krasoti svojih
cvetlic, kot da bi bil sè zlatino oblečen.

Kralj.

Celó primerno je, da je z cvetjem

*) Rudeči amarant.

**) Jako lepo dišeča mangova.

zakasnel; zdaj se tako blišči o svojem
svitu, da je brez primere; le glej:

Cvetlice vseh ašokov, ki so prej
Cvetele prav krasno, prešle so zdaj
Na njega, ker se ga je deklica
S prekrasno nožico dotaknila.

Vidušaka.

Bodi tedaj tudi ti dobre volje; dasi
sva mi dva tukaj navzoča, vender Dâhrinî
Mâla iki do oli, da jo sme spremlati.

Kralj (vesel).

Prijatelj, glej; kraljica tu prihaja.

In skromno jej sledi Mâlavikâ;
Pozabila je cló se igrati
S pahljačem vročici; in zdi se mi
Kot da bi bližala se zemlja zdaj.

*(Dhârinî nastopi; Mâlavikâ in Parivrâdžikâ
jo spremljate v primerani daljavi).*

Mâlavikâ (za se).

Dobro vém, zakaj so me tako lepo
opravili pa vender se mi trese srcé, kakor
kaplja na lotusovem listu; tudi mi utriplje
levo oko.

Vidušaka.

Ženitovanjska opra a Mâlaviko kaj
lepo krasi.

Kralj.

Zakaj mi praviš to? Saj vidim sam,
Da lahka, kratka jo krasi obleka,
In da ne nosi lepotičja nič.
Enaka spomladanski noči je,
Če prav prijazno zvezde migljajo,
In če toplotom veter zmaga mraz

Kraljica (pristopivši).

Zmaguj kralj!

Vidušaka.

Kraljici naj se sreča pomnožuje!

Parivrâdžikâ.

Zmaguj kralj!

Kralj.

Prečastna, pozdravljam te!

Parivrâdžikâ.

Vse želje se ti naj izpolnijo.

Kraljica (smehljaje se).

Soprog, odločila sem, da se ti in ona deklica tam pri tem drevesu shajata.

Vidušaka.

To je velika milost za té, prijatelj!

Kralj (gre sramežljivo okelo a'oka).

Celó primerno je, da visoko

Časti kraljica lepo to drevó

Rodilo je, kar mu velela je;

Spomlad sè cvetkami ti vrača trud.

Vidušaka

Podi dobre volje in ogleduj si mladostno. —

Kraljica.

Koga misliš?

Vidušaka.

A šokovo krasoto.

(Vsi sédejo).

Kralj (Malaviko opazujoč).

Kakó sva blizu si, o dragica,

In vender sva oddaljena, oh žal!

Dozdéva se mi, da sam čakravaka*),

*) Samec in samica tega ptiča sta po dnevu vedno vkupej; ko pa nastane noč, se morata

Málavikâ da mi je ženica,
In Dharini pa da je temna noč:
Takó se družiti ne moreva.

(Dvornik nastopi.)

Dvornik.

Zmaguj, gospod zmaguj! Minister ti naznanja: Med darovi Vidarbhskega kralja se nahajate tudi dve v umetnostih podučeni deklici katerih nisem vvel, ker ste po potovanju še utrujeni; zdaj pa ste uže pripravljeni, kralju se pokloniti; rači ukazati, da se ti predstavijo.

Kralj.

Vvedi je.

Dvornik.

Kakor velévaš, kralj. *(Odide in z obema zopet nastopi.)*

Prva (k drugej tiho).

Draga Radžanikâ! ko vstopam v to kraljevsko palačo, katere še nisem poprej videla, se moje trepetajoče srcé pomirja.

Druga.

Tudi meni se takó godi. Ljudjé takó govore, da srcé vedno naznanja prihodnjo srečo ali nesrečo.

Prva.

Da bi se to le tudi vresničilo!

Dvornik.

Tam le stoji kralj s kraljico. Gospé

vsled prokletja ločiti in potem začneta oba plakati. Ker sta po dnevu vedno vkupej, se zove ta ptič tudi dvandvačara, dvandvačarin — po dvoje hodeča Böhrling Sakuntala 40, 17.

naj vstopijo. (*Obe nastopite ; ko ju Málavikâ in Parivridžikâ zapazite, se pogledate.*)

Obe (pokleknele).

Zmaguj gos: od, zmaguj gospod! Zmaguj kraljica.

Kralj.

Dobro došle. Le stanite.

(*Obe vstanete.*)

Kralj.

V katerej umetnosti ste podučeni?

Obe.

V petju sve izurjeni.

Kralj.

Kraljica, izvoli si eno.

Kraljica

Mâla ikâ prídi sem, katera ti ugaja kot spremljevalka?

Obe (Málaviko zapazivši.)

Oh, kraljičiha! (*Obe padele na kolena pred Málaviko in se začnele jokati. Vsi gledajo začudeno.*)

Kralj.

Kdo ste vi dve in kdo pa je Málavikâ?

Prva.

To je naša kraljičina.

Kralj.

Kakó to?

Obe.

Poslušaj, gospod! Vaša zmagovalna vojska je premagala Vidarbhskega kneza in je kraljeviča Mahasena iz sužnosti rešila; Málavikâ je njegova mlajša sestra.

Kraljca.

Kaj? Ona je kraljičina? Tako sem vonjavi sandel oskrunila da sem se ga dotaknila ker svojim obutalom.

Kralj.

Kako pa je gospica v ta položaj prišla?

Mâlavikâ (zdihovaje).

Osoda je tako odločila.

Druga.

Poslušaj gospod! Ko je mladi kralje vič Mahavasena v oblast svojega strica prišel, jo je njegov minister, častni Sumati, spremstvo zapustivši, na tihoma saboj vzel.

Kralj.

To sem uže poprej slišal; dalje.

Obe.

Dalje ne véve ničesar.

Parivrâdžikâ.

Drugo vam morem jaz, revica, povedati.

Obe.

Kraljičina! Zdi se mi da je to glas prečastne Kaušikije.

Mâlavikâ.

Saj pa tudi je.

Obe.

Teško je spoznati prečastno Dhârinijo, ker je oblečena kot puščavnica. Prečastna, poklanjave se ti!

Parivrâdžikâ.

Bodite srečni!

Kralj.

Kako? Poznaš te deklice?

Parivrâdžikâ.

Da.

Vidušaka.

Povej, nam prečastna, kaj se je godilo z deklico?

Parivrâdžikâ (bolestno).

Védi, da je Sumati, sluga Madhava senov, moj starejši brat.

Kralj.

Razumem! Dalje.

Parivrâdžikâ.

Uvidevši osodo, ki je brata zadela, vzal je kraljičino seboj in se pridružil karavani, namenjenej v Vidišo; namen mu je bil ta, svojega gospoda s teboj v svaščino spraviti.

Kralj.

Dalje, dalje.

Parivrâdžikâ.

Utrujeni trgovci so se na potu malo pomudili.

Kralj.

Dalje, dalje.

Parivrâdžikâ.

Razbojnikov velika tolpa nas
Potém napade in kriči groznó,
Do uh jim sega perje pavovo,
In prsi jim preprega tulov vez,
Preostre sulice v rokah drže:
Ta prizor bil pa je strašnó grozán

(Málavikâ se boji)

Vidušaka.

Kraljičina, ne boj se; prečastna pripoveduje pretekle dogodke.

Kralj.

In potém?

Parivrádžiká

Po kratkem boju je divja tolpa naše vojake zapodila.

Kralj.

Zdaj bomo pa kaj hudega slišali.

Parivrádžiká.

Moj brat je hotel devo rešiti,
Ker se sovražnikov je bala zló
In je z življenjem svojim plačal dolg
Gospodu, ki mu služil je zvestó.

Prva.

Oh! Sumati je tedaj mrtev.

Druga.

Takó se je tedaj zgodilo, da je prišla knezičina v ta položaj.

(Parivrádžiká se joče).

Kralj.

To je osoda junakov. Ni se treba ob-jokavati; tvoj brat uživa sad sedmine*).

Parivrádžiká.

Omedlela sem; ko se zopet zavem, je uže zginila.

*) Te slovesnosti — po slovenski sedmine — se na ta način obhajajo, da bližnji sorodniki meso ali riž z mlekom, siriščem (Lab) z cvetlicami v raznih za to odločenih časih — gráddha — darujejo.

Kralj.

Zares, težka nesreča te je zadela.

Parivrâdžikâ

Sežgala sem bratovo telo in sem se v bolu, ki je dobil novo moč, napotila v tvoje kraljestvo, kjer sem oblekla rudeče oblačilo**).

Kralj.

To je pot, ki pristoja za plemenite ljudi.

Parivrâdžikâ.

To je iz rok razbojnikov k Virasenu in od Virasena h kraljici prišla. Videla sem jo, ko je v kraljevo palačo prišla. To je konec pripovedke.

Mâlavikâ (za se).

Kaj neki gospod zdaj poreče?

Kralj.

Globoko, ah! pogreznila jo je
Nesreča; vredna je, da je kraljica,
In vender mora služiti, kot
Svilnat pert za prosto obrisalnico.

Dhârinî.

Nisi prav storila, da si zamolčala, da je Mâlavikâ žlahtnega stanu.

Parivrâdžikâ.

Zlo bodi odvrneno. Imela sem tehtne vzroke za to trdosrčnost.

Dhârinî.

Katere vzroke?

Kralj.

Če je smeš razodeti, razodeni nam je

**.) Noša buddhističnih puščavnikov in nun.

Parivradžikā.

Ko je njen oče še živel, je pobožen prorok, ki je bil ravno na božji poti, v mojej navzočnosti na njo pokazal in rekel, da bo morala celo leto kot dekla služiti pozneje pa da vdobi enakorodnega so pruga. Videla sem da je ta neizpremenljiv odlok osode v tvojej službi izvrševala in sem sodila, da je dobro, čas dočakati.

Kralj.

Gotovo.

Dvornik.

Ker so se ti druge reči naznanjale, ti tega nisem mogel javiti. Tvoj minister ti naznanja: »O tem smo se posvetovali, kar se ima z Vidarbhom zgoditi; da vender bi radi zvedeli, kar ti misliš«.

Kralj.

Maudgalja, jaz želim, da se kraljestvo med Jadžnasenom in Madhavasenom razdeli. —

Na Varadi naj vladata oba;
Na desnem tu, na levem uni za se;
Saj tudi solnce vlada le po dnevu,
In luna izvolila si je noč.

Dvornik.

To hočem ministerskemu svetu naznaniti.

(*Kralj mu namigne, naj odide. Dvornik odide*)

Prva pevkinja (tibo Mālaviki).

Knežičina, častitam. Kneževič, vaš brat, bo zdaj vladal čez polovico kraljestva.

Málavikâ.

Samo tega se veselim, da ni več v smrtnej nevarnosti.

(Dvornik nastopi).

Dvornik.

Zmaguj, gospod, zmaguj! Minister ti javlja: •Tvoja misel je pametna, tudi ministerski svet tako sodi.

Z razdeljenim kraljestvom vladata
Oba naj složno, kakor konjev par
Z vojenco; tvojo naj poslušata
Besedo, naj se ne prepirata.

Kralj

Pověj tedaj ministerskemu svetu,
naj vojvodi Viraseni naloži, da se po tem
ravna

Dvornik.

Kakor gospod velévaš. *(Zopet nastopi in prinese list z darili. Izvrišen je ukaz tvoj gospod! Tu je list od Pušpamitra, gospodovega vojskovodje in darilo v oblačilih; gospod naj oboje pogleda.*

(Kralj vstane, vzprejme spoštljivo dar in ga z listom vred slugi odda. Sluga odpečati list).

Kraljica.

Tje je obrneno moje srcé; slišala bi rada, kako se tastu Vasumitru godi; preteško delo je revčeku naložil.

Kralj (sede in čita).

•Čast in slava! Vojskovodja Pušpamitra ljubeznivo objemlje svojega sina Agnimitra v Vidiši in mu iz darilne hiše to le naznanja: •Bil sem blagoslovjen za

konjsko daritev in sem konju dal prostost za eno leto, da se prosto giblje; za varuha sem mu dal Vasumitro in sto drugih plemenitih kneževičev. Truma javanskih konjenikov ga je skušala na desnem bregu Sindhovem vloviti; obe stranki ste se prav močno prijele«.

(Kraljica bojnizen izražuje).

Kralj.

Kaj se je neki zgodilo? *(čita dalje)*:

„In lokostrelec Vas mitra je
Sovražnike premagal vse z rokó
Junaško; konja plemenitega
Je vrnil mi popolno zdravega“.

Kraljica.

Srce moje, zdaj pa oživi na novo.

Kralj (dočita list).

„Zdaj hočem konja, ki mi ga je vnuk, kakor Anšumant*) Sagaru, nazaj spravil žrtovati. Ne gubi tedaj časa, brzdaj jezo in pridi z svojimi ženami nemudoma k daritvi«. To mi je po godu.

Parivradžiká.

Slava! Oče in mati se naj sinove zmage veselita.

„Junakov žena“, da se imenuješ
Med prvimi, to storil je tvoj mož,
Naslov prečastni pa: „Junakov mati“
Priskrbel ti je tvoj pogumni sin

*) Anšumant, Sagarov vnuk je temu za konjsko daritev namenjenega konja, ki mu je bil ubežal, zopet domu spravil.

Kraljica.

Veseli me zelo, da se sin posnema
očetovo naravo.

Kralj.

Maudgalja, ali se ne vrže mladi oro-
slan po vodji čredinem?

Dvornik.

Da se junaštvo sinovo tako
Razvilo je, to je naravno celó,
Saj oče mu je veliki junák;
Neugasljivi ogenj je takó
Ustvaril Urudžanman*); ognja tega
Udušiti no more voda več

Kralj.

Jadžnasenovega svaka in vse ostale
jetnike je treba izpustiti.

Dvornik.

Kakor velévaš. (*Odide*).

Kraljica.

Džajasena, idi. Povej Melaki in ostalim
ženam v haremu, da je sin zmagal.

Vratarica.

Kakor velévaš (*Hoče oditi*).

Kraljica

Vrni se še enkrat.

Vratarica (vrnivši se).

Tukaj le sem.

*) Urudžaman priimek Aurvov. „Ta iz roda
Bhrgov porojen, tedaj Aura Bhargava imenovan,
je bil sè svojim plemenom vred preganjan in na
čuden način rešen. Ogenj njegove jeze je hotel
svet vničiti; vsled prošnje njegovih očetov je
poslal ogenj v ocean, kjer je vgasol.“

Kraljica (libo).

Kar sem Mâlaviki obljubila, ko se jej je naložilo ašoka se dotakniti in da je porojena v visokej rodbini, to naj Irâvati, od tebe zvê; prosim jo pa, da me v mojem delu ne moti.

Vratarica (odide in zopet pride).

Veseljè o zmagi tvojega sina je v haremu toliko, da sem vsled njihovih darov postala jerbašček, poln biserov.

Kraljica.

Kdo bi se temu čudil? Naše veselje je vzajemno.

Vratarica.

Irâvati izjavlja to le: »Tvoja beseda je dostojna kraljice. Kar se je enkrat določilo, to se ne sme izpremeniti«.

Kraljica.

Prečastna, če se slagaš s tem, hočem Mâlaviko kralju vročiti, kar je tudi tvoj poštovan brat nameraval.

Parivrâdžikâ.

Ti še imaš zdaj moč čez njo.

Kraljica prime Mâlaviko za roko).

Prečastni soprog, vzprejmi jo v primerno darilo za veselo novico, ki sem jo slišala.

(Kralj izražuje zadrego).

Kraljica (smehljaje se).

Ali jo kralj mordé prezira?

Vidušaka.

Tukaj velja prislovica: »Vsak ženin je sramežljiv«.

Kralj (pogleda Vidušaka).

Vidušaka.

Morde želi, da jej privoliš naslov in ime »kraljica«, da jo more kot suprugo vzprejeti?

Kralj.

Ker je kraljičina, jej uže tako dohaja tak naslov; zakaj delati nepotrebne reči?

Parivrâdžikâ.

Prelepi biser ta slovesnosti

Obrobi z zlatom naj se prav krasnó.

Kraljica.

Oprosti, o svetnica. Pripovedovaje o sreči mojega sina, pozabila sem nekaj omeniti. Džajasenâ, idi in prinesi svilnato zagrinjalo.

Vratarica (gre ven in se vrne z zagrinjalom).

Tukaj le je.

Kraljica (okrasivši Málaviko z zagrinjalom).*

Zdaj jo pa vender sprejmeš, mož!

Kralj.

Tvojemu povelju se uklanjam, (na tihem k Vidušaku). Zdaj jo vender imam enkrat.

Parivrâdžikâ.

Vsprejeta je.

Vidušaka.

Kraljica ti je jako naklonjena.

(Kraljica pogleda spremstvo).

*) Vsled tega se smatra kot Dâhriniji enakorodna soproga.

Spremstvo (približavši se).

Zmaguj, vladarica, zmaguj!

Kraljica (pogleda na Parivrādžikā).

Parivrādžikā.

Soprege, ki prav zveste možem so,

Privajajo jim nove ženice;

Enake rekam so, ki manjših rek

Vedó do morja spravljajo skrbné.

Nipunikā (pride).

Nipunikā.

Zmaguj kralj! Irāvati naznanja: »Pre-
grešila sem se, ker zadnjič kralja nisem
pozdravila; zdaj so se mu želje izpolnile,
naj me rači zdaj počastiti samo z milostjo.«

Kraljica.

Pověj, Nipunikā, da je kralj te želje
izpolnil.

Nipunikā.

Hvala tebi kraljica.

Parivrādžikā.

Očém bi rada preskrbela največi uži-
tek in vsled tvojega povelja, o gospod
Madhavasena videla, ker si zdaj ž njim
stopil v sorodstvo.

Kraljica.

Zdaj, ko je delo dokončano, nas ven-
der ne zapustiš?

Kralj.

Prijazno se hočem tebe spominjati v
listih, ki jih bode kneževič dobival.

Parivrādžikā

Vedno bom hvaležna zarad vaše lju-
bezni

Kraljica.

Kaj ti še morem družega prijetnega
včiniti?

Kralj

Edino to še zdaj želim, da si
Udana vsigdar mi prijateljski,
Ti stroga; blagoslov pa vse želje
Izpolni naj ljudém; dežele te
Nezgode naj se izogibljejo,
Dokler naš Agnimitra vladal bo.

Popravki in dostavki.

- Str. 13, l. 2. od spodej, *beri* vedenje *nam.* redenje.
- » 15, l. 2. *beri* Vârhatâka *nam.* Barhatâka.
 - » 15, l. 37. maverskega kralja; Maurja je ime dinastiji, ki se je začela s slavnim Čandraguptom l. 312-317 pred Kr.; prim. Lassen Ind. Alterthumskunde l. 501.
 - » 24, l. 38. *beri* na vekomaj *nam.* za vekomaj.
 - » 26, l. 18. *beri* o ženica *nam.* ženica.
 - » 30, l. 29. *beri* oči *nam.* oče in rahlja *nam.* rahla.
 - » 30, l. 30. postavi nadpičje za besedo t e l o.
 - » 34, l. 34. *beri* o deževnici *nam.* o deževnice.
 - » 36, l. 25. *beri* Böhthlingk-Roth *nam.* Bohting · Reth.
 - » 48, l. 19. *beri* porivljem *nam.* porivam.
 - » 49, l. 13. *beri* naprej; dvojbi *nam.* naprej dojbi.
 - » 50, l. 28. *beri* vsako *nam.* sako; pri tej priliki si dovoljujem opaziti, da je posebno mnogo v-jev in je-jev izpalo; obžalujem to nedostatnost.
 - » 55, l. 10. *beri* mojo prošnjo *nam.* mojo.
 - » 57, med 7. in 8. med 14. in 15, med 24. in 25. linejo je treba vrstiti besedo K r a l j.
 - » 62. l. 11. *beri* sandelnovej *nam.* sandalnovej.
 - » 62. l. 31. *beri* cvetkah *nam.* cvetkak.
 - » 64. l. 5. *beri* to se takoj naj stori *nam.* tu se tedaj naj stori.
 - » 65 l. 22—24. se mora glasiti: Zmaguj, gospod. zmaguj. Druvasiddhi poroča: »Po Udakumbovem povelji se mora tukaj kačji kamen rabiti«. Išcite ga tedaj.

Str. 68, l. 32. *beri* skrivljejo *nam.* skrivajo.

» 76, l. 26. *beri* se *nam.* še.

» 78, l. 23. *beri* ti *nam.* mi.

» 85, l. 32. *beri* toploten *nam.* toplotam.

» 88, l. 19. *beri* kraljičina *nam.* kraljičiha.

» 95 l. 1. *beri* knežjo *nam.* konjsko.

» 98 l. 16. Zagrinjala rabiti smejo samo legitimne kraljice.

» 96 l. 9. *beri* haremskih žen *nam.* njihovih.

Opomba. Letos se je Mâlavikâ kot opera predelana v Monakovem, vlani pa Urvašica v Draždanih z velikim vspehom igrala. Ob Urvašici, kot operi, napišem v «Kresu» posebno razpravo; mojemu prevodu tega igrokaza pa še pridenem nekoliko kitic v tretjem zvezku «Indijske Taliije», ki bo obsegal Ratnâvalico.

Prelagatelj je izdal:

„Ob indoevropskih jezikih“, iz angleščine poslove njeno. Ljubljana, 1876. (Ponatis iz Podliska „Slovenskega Naroda“. Založil sam.

„Ueber die Prothese im Griechischen Romanischen und Englischen“, Jahresbericht des k. k. Gymnasiums in Weidenau: 1879.

„Ueber Bâna's Pârvatiparinayanataka“, Wien, 1883 Sitzungsberichte der k. k. Akademie der Wissenschaften in Wien.

„Der siebente Orientalisten Congress und die oesterreichischen Slaven“. (Ponatis iz Politike 1884). Založil sam.

„Rgveda I. 143. Text. Uebersetzung und Commentar“, Triest 1885. (Ponatis iz programa državne gimnazije v Trstu). Založil sam.

„Vaniček Biographische Skizze“, Wien 1885. In Commission bei C. Konegen. Založil sam.

O tej knjigi piše Wiener Literarischer Handweiser, III. Jahrg. Nr. 110:

9. majnika v Pragi umrlemu profesorju A. Vaničku, odličnemu jezikoslovcu, učencu in prijatelju slavnih a uže tudi umrlih profesorjev Schleicherju in Curtiju je dr. Karl Glaser (gim. profesor v Trstu) posta il spomenik z životopisom Vaniček (Wien 1885 bei C. Konegen 66 str. 80 kr.) Temu marljivo spisanemu životopisu dajejo posebno vrednost v njem objavljeni listi Curtijeve in Schleicherjevi. Ker Vaničková dela posebno nas Avstrijce dičijo, ker je pokojni imel mnogo učencev in prijateljev na Moravskem in Českem in ker ima mnogo čestilcev med profesorji v vsej Avstriji, in ker mora vsacega više izobraženega osoda pravih učenjakov mikati, se je nadjati, da se bo mnogo kupcev našlo za knjigo, posebno v Pragi, Olomuci, Jičinu, Kašavi, na Dunaju itd. Nektere ostrine (n pr. str. 23, 57, 65) se lahko opravičijo s tadanjimi razmerami.

„Indijska Talija“. Zbirka indijskih glediščnih iger. I. zvezek. Urvaši. Dolenc. Trst 1885. Založil sam.

„Pârvati's Hochzeit“. Ein indisches Schauspiel, zum ersten Mal in's Deutsche übersetzt, (Ponatis iz programa Tržaške c. kr. gimnazije 1886). Založil sam.

Za tisek se pripravlja: Indische Nomenclatur der Naturgeschichte. (Po Vaničkovih in prelagatelje ih zbirkah).

Cena 30 nove.
